

Kohteena Suomen kansallispuistot – vastuullisuus nuorten retkeilyssä

Aino Kilpeläinen

Iiris Kleemola

Opinnäytetyö, AMK

Marraskuu 2021

Matkailu- ja ravitsemisala

Restonomi, matkailu- ja palveluliiketoiminta

Kilpeläinen, Aino & Kleemola, Iiris

Kohteena Suomen kansallispuistot – vastuullisuus nuorten retkeilyssä

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Marraskuu 2021, 49 sivua.

Matkailu- ja ravitsemisala. Restonomi, matkailu- ja palveluliiketoiminta. Opinnäytetyö, AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Verkkojulkaisulupa myönnetty: Kyllä

Tiivistelmä

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka vastuullisesti nuoret aikuiset (18–30-vuotiaat) retkeilevät Suomen kansallispuistoissa. Tutkimuskysymyksiä olivat, kuinka hyvin nuoret retkeilijät noudattavat vastuullisen luonnossa käyttäytymisen periaatteita, mitkä asiat vaikuttavat siihen, ettei vastuullisuus retkeilyssä toteudu sekä miten vastuullisuutta Suomen kansallispuistoissa voitaisiin edistää.

Tutkimuksessa on käytetty kvantitatiivista tutkimusotetta, jotta päättökysymykseen saatiin vastauksia luvuin ja prosenttein esitettäväksi. Tutkimusaineisto kerättiin netissä jaettavan kyselylomakkeen avulla ja potentiaalisia vastaajia etsittiin Facebookin retkeilyaiheisista ryhmistä. Myös tutkijat jakoivat kyselylinkkiä omilla medioillaan sekä suoraan kavereille ja tutuille. Kysely sisälsi strukturoituja kysymyksiä ja muutaman avoimen kysymyksen. Aineisto analysoitiin prosenttiosuuksilla, vastauksien määrällä, keskiarvoilla ja niiden pohjalta luoduilla kuviolla. Avoimista vastauksista tuotiin esiin ne, jotka parhaiten vastasivat tutkimuskysymyksiin.

Tutkimustulokset osoittivat, että nuoret retkeilevät varsin vastuullisesti Suomen kansallispuistoissa. Kokeneemmat retkeilijät käyttäytyvät tulosten mukaan jonkin verran vastuullisemmin, kuin vähemmän retkeilevät. Kehityskohtia nuorten retkeilijöiden osalta nähtiin tiskaamisen ja suoraan vesistöön peseytymisen osilla sekä luontoon roskaamisen kohdalla. Lisäksi koettiin, että vastuullisen retkeilyn viestinnässä olisi kehitettävää Metsähallituksen osalta. Isoksi haasteeksi vastuullisuuden näkökulmasta nousi esiin kansallispuistojen saavutettavuus vastuullisin keinoin, kuten julkista liikennettä hyödyntäen oman auton sijaan. Edellä mainittu ongelma voisi olla myös jatkotutkimuksen aiheena.

Avainsanat (asiasanat)

kansallispuistot, luontomatkailu, kotimaanmatkailu, retkeily, nuoret, vastuullisuus

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Kilpeläinen, Aino & Kleemola, Iiris

Finnish National parks – Responsibility of young hikers

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, November 2021, 49 pages.

Hospitality and Tourism Management. Degree programme in Tourism and Service Business. Bachelor's thesis.

Permission for web publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The intent of the study was to find out how responsibly young adults (18–30 years old) hike in Finnish national parks. The research questions were how well young hikers follow the principles of responsible behaviour in nature, which factors affect the fact that responsibility in hiking does not materialize and how responsibility could be promoted in Finnish national parks.

A quantitative research approach was used in the study to provide answers to the main research question in numbers and percentages. The research material was collected using an online questionnaire and potential respondents were searched from Facebook hiking groups. Researchers also distributed the survey link in their own media and directly to friends and acquaintances. The survey included structured questions and a few open questions. The data were analysed with percentages, response rates, averages, and figures generated based on them. From the open answers, those who best answered the research questions were identified.

The results of the research showed that youth hike in Finnish national parks quite responsibly. According to the results, more experienced hikers behave more responsibly than those who hike less. Areas of development for young hikers were found in the areas of washing dishes and washing directly into water systems, as well as littering in nature. In addition, it was felt that there was room for improvement in communication made by Metsähallitus about responsible hiking. One big challenge of responsible hiking was the accessibility of national parks by responsible means, such as using public transport instead of a car. The problem above could also be the subject of further research.

Keywords/tags (subjects)

National parks, nature tourism, domestic tourism, hiking, youth, responsibility

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Vastuullisuuden tärkeys luontomatkailussa	3
2	Kestävä ja vastuullinen luontomatkailu	4
2.1	Kestävä ja vastuullinen matkailu	4
2.2	Luontomatkailu	6
2.3	Luontomatkailun vaikutukset ympäristölle	7
2.4	Covid-19 pandemian vaikutukset luontomatkailuun	9
3	Kansallispuistot ja retkeily	11
3.1	Oikeudet ja etiketit luonnossa liikkumiseen	14
4	Tutkimusasetelma	16
4.1	Tutkimusongelma ja -kysymykset	17
4.2	Tutkimusote ja -menetelmä	17
4.3	Aineiston keruu ja analysointi	18
5	Tulokset.....	22
5.1	Vastuullisuuden toteutuminen retkeilyssä	22
5.2	Vastuulliseen retkeilyyn vaikuttavat tekijät	28
6	Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset.....	31
7	Pohdinta.....	33
7.1	Tutkimuksen luotettavuus	34
7.2	Jatkotutkimukset	36
	Lähteet	38
	Liitteet	41
	Liite 1. Tutkimuskyselyn lomake	41

Kuviot

Kuvio 1.	Suomen kansallispuistot kartalla (luontoon.fi 2021).	11
Kuvio 2.	Vastaajien käyntimäärät kansallispuistoissa	23
Kuvio 3.	Retkeilyn tärkeimmiksi koetut vaikutukset.....	25
Kuvio 4.	Ryhmien väliset erot vastuullisen retkeilyn osa-alueilla.....	26
Kuvio 5.	Kanavat, joista vastaajat etsivät retkeilyaiheista tietoa.	27

Kuvat

Kuva 1.	Pyhä-Luoston kansallispuisto.	10
---------	------------------------------------	----

Kuva 2. Pallas-yllästunturin kansallispuisto. 12

1 Vastuullisuuden tärkeys luontomatkailussa

Viimeisten vuosikymmenten aikana kestävä matkailu ja vastuullisuus ovat nousseet trendeiksi, mutta ovat samaan aikaan myös välttämättömyksiä ilmastonmuutoksen sekä muiden maapalloa hallitsevien ilmiöiden äärellä. Vastuullinen luontomatkailu on elintärkeää niin kansallispuistoille kuin muillekin luontoalueille, jotta ne pysyvät puhtaina ja elinvoimaisina vielä pitkään nykyisten sukupolvien jälkeenkin.

Opinnäytetyön kirjoittajat ovat molemmat aktiivisia kansallispuistojen ja muiden luontoalueiden vierailijoita ja tutuiksi ovat tulleet niin lyhyemmät kuin pidemmätkin reitit Suomen upeissa luontomaisemissa. Vastaan on tullut kuitenkin useamman kerran retkeilijöitä, jotka eivät ole osaltaan kantaneet vastuutaan puhtaan luonnon säilyttämiseen, joiden myötä kiinnostus aiheeseen ja sen tärkeyteen on syntynyt. Tällaiset retkeilijät ovat kirjoittajien omiin kokemuksiin pohjautuen lisääntyneet etenkin vuoden 2020 kesästä lähtien.

Kansallispuistojen säilyminen tuleville sukupolville on äärimmäisen tärkeää, sillä jokaisen suomalaisen oikeuksiin tulisi kuulua puhtaan luonnon kokeminen ja siitä nauttiminen. Vilka (1993, 187) kirjoittaa ympäristöetiikasta ja toteaa, että ihmisen tulisi omilla teoillaan ottaa huomioon myös tulevat ihmiskukupolvet. Tässä yhteydessä eettisyys astuu peliin, kun teoilla voi olla joko vahingollista taikka hyödyllistä merkitystä luontoon. (Vilka 1993, 187.) Vaikka Vilkan teos on jo useamman vuosikymmenen vanha, ei tulevien sukupolvien oikeudet elinvoimaisen luonnon kokemiseen ole muuttuneet. Ja juuri tästä syystä on tärkeää tutkia ja tarkastella, miten vastuullisesti tällä hetkellä Suomen kansallispuistojen käyttäjät luonnossa liikkuvat ja toimivat sekä omaksuvatko he vastuullisen retkeilyn mukaiset käytöstavat.

Luonto- ja lähimatkailu kokivat myös merkittävän kasvun vuonna 2020, kun Covid-19 pandemia puhkesi maailmalla sekä täällä Suomessa. Myös kansallispuistojen kävijätilastoista on selkeästi nähtävillä kasvun merkkejä. Yhteensä kansallispuistovierailuja tilastotiin jopa 4 miljoonaa vuonna 2020, joka tarkoittaa 23 % kasvua vuodesta 2019. (Leppänen 2021.) Vaikka luontomatkailun suosion kasvu on monelta osin todella positiivinen, tuo se eteensä myös haasteita ja haittoja. Tulen- teko tai leiriytyminen muualla kuin niille sallituilla paikoilla, peseytyminen ja tiskaaminen suoraan

vesistöön, kasvuston tahallinen tallominen, roskien jättäminen ympäri metsää. Nämä edellä mainitut seikat ovat esimerkkejä vastuuttomasta luontokäyttäytymisestä, ja niin sanotusti etiketin rikkomisesta. Jokaista näistä tapahtuu yhä enemmän ja enemmän, mikäli retkeilijät eivät tule tietoisemmiksi luonnossa liikkumisen säännöistä.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan vastuullista retkeilyä pohjautuen esimerkiksi Retkietiketin määritelmiin. Retkietiketti on Suomen Metsähallituksen kokoama etiketti, joka on listaus toimista, joita noudattamalla jokainen retkeilijä toteuttaa osaltaan vastuullisen luonnossa liikkumisen ja toimimisen normit. Retkietiketissä on listattuna muun muassa liikkumiseen, leiriytymiseen ja tulen tekoon liittyviä sääntöjä ja säädöksiä, joita jokaisen luonnossa kulkijan tulisi aina noudattaa. (Retkietiketti n.d.) Retkietikettiä on markkinoitu muun muassa Metsähallituksen sosiaalisessa mediassa ja kotisivuilla viime vuodesta (2020) alkaen.

Retkietiketin että jokamiehen oikeuksien avulla opinnäytetyön keskeisin tehtävä oli selvittää, kuinka hyvin nuoret aikuiset (tässä tutkimusotoksessa määriteltynä 18–30-vuotiaat) retkeilijät noudattavat vastuullisen luonnossa käyttäytymisen periaatteita Suomen kansallispuistoissa. Nuoriin aikuisiin viitataan myös käsitteellä nuoret. Tutkimus tapahtui pääosin verkossa luodun kyselyn avulla, jonka avulla pyrittiin saamaan suuri vastaajakunta tavoitettua ympäri Suomen.

2 Kestävä ja vastuullinen luontomatkailu

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen näkökulma tarkastelee vahvasti vastuullisuutta, joten on tärkeää, että lukijalle on selvää, mitä tutkimuksen tekijät vastuullisuudella tarkoittavat tässä kontekstissa. Tämän vuoksi seuraavissa kappaleissa on määriteltynä vastuullisen matkailun käsitteitä niin yleisesti kuin luontomatkailuunkin pohjautuen.

2.1 Kestävä ja vastuullinen matkailu

Yksinkertaisimmillaan matkailusta puhutaan silloin, kun ihminen matkustaa väliaikaisesti tavansa omaisen elinympäristönsä ulkopuolelle ja oleskelee siellä kerrallaan enintään vuoden ajan (Hemmi 2005a, 334). Määritelmiä kestävä ja vastuullinen matkailu käytetään usein synonyymeinä, mutta sitä ne eivät kuitenkaan täysin ole. Vastuullinen matkailu kuvastaa sitä, miten vastuullisia valintoja

ja päätöksiä matkailuyritykset sekä itse matkailijat tekevät edistääkseen kestävän matkailun periaatteen toteutumista. (Goodwin 2016, 17.) Kestävä matkailu perustuu siihen, että matkailija/matkailuyritys ottaa huomioon matkakohteen talouteen, kulttuuriin sekä ympäristöön vaikuttavat seikat kyseisellä hetkellä sekä tulevaisuudessa ja pyrkii kunnioittamaan niitä (Kestävyys matkailuvalttina n.d.) ”Kestävyys on tavoite ja vastuullisuus on keino päästä siihen.” – Harold Goodwin (2016, 1).

Mitkä teot edistävät vastuullista ja kestävää matkailua? Se on hyvä kysymys ja vastauksia siihen on monia. Maata pitkin matkustaminen lentämisen sijaan, suosittujen turistikohteiden välttäminen ja tuntemattomampien alueiden suosiminen sen sijaan, kaukokohteessa pidempään viipyminen, paikallisuuden ja lähituotannon tukeminen kohteessa ja niin edelleen. Tässä mainittuna vain muutama esimerkki, kuinka voi matkustaa vastuullisemmin tukien kestävää kehitystä.

Se, matkustetaanko tehden vastuullisia valintoja, vaiko niin, ettei tehdä tietoisia valintoja vastuullisuuden puolesta, on jokaisen matkailijan omissa käsissä. Kun matkailija on aidosti kiinnostunut vastuullisista valinnoistaan matkan aikana, on lopputulos parempi niin matkailijan kuin yhteisönkin kannalta. Harva matkailija tahtoo olla tietten tahtoen vastuuton, mutta usein lomatunnelma saa ihmiset tekemään valintoja, jotka eivät ole niitä parhaita, eivät matkailijoiden itsensä, eivätkä koko yhteiskunnankaan kannalta. (Goodwin 2016, 2–5.) Näitä valintoja voivat olla esimerkiksi päätös siitä matkustaako autolla vai ottaako vaihtoehtoisesti ympäristöystävällisemmän polkupyörän matkustusvälineeksi matkalleen. Voi olla, että tällaisen valinnan edessä osa matkailijoista päätyy valitsemaan auton sen kätevyyden vuoksi, eikä välttämättä huomio polkupyörällä matkustamisen ympäristöystävällisyyttä.

Vastuullinen ja ympäristöystävällisempi tapa matkustaa on kuitenkin ollut trendi jo pitkän aikaa. Monet matkailijat haluavat osoittaa omilla teoillaan ja valinnoillaan tukevansa ympäristön hyvinvointia, jotta maapallo säilyisi matkailukelpoisena vielä nykyistenkin sukupolvien jälkeen. Matkustaminen, etenkin lentokoneella kuormittaa ympäristöä ja lisää hiilidioksidipäästöjä valtaisesti (Kalmari & Kelola 2009, 7). Koronapandemian vuoksi lentomatkustaminen on kokenut kuitenkin suurta laskua niin Euroopassa kuin muuallakin maailmalla. Myllyniemi (2020) kertoo artikkelissaan, kuinka suurimpien lentokenttien liikenne väheni liki 90 prosentilla kun verrataan vuosien 2019 ja 2020 maaliskuu-huhtikuun tilastoja.

Euroopassa matkustaminen onnistuu hyvin myös monin muin keinoin kuin lentäen. Juna on yksi suosituimmista ja ekologisimmista tavoista matkustaa ympäri Eurooppaa. Linja-autoilla kulkeminen on edullista ja joihinkin kohteisiin ainoa keino päästä julkisilla yhteyksillä. Myös kimpapakyydit ovat oiva keino, sillä autolla kulkiessa aikataulut eivät ole rajoittamassa. Jos matkareitille osuu meren ylitys, on se vastuullisempaa tehdä lautalla risteilijän sijaan. (Vaihtoehtoja lentämiselle 2020.) Joskus lentäminen on silti ainoa vaihtoehto joko saavutettavuuden tai ajan puutteen vuoksi. On kuitenkin mahdollista omilla valinnoillaan myös lentää vastuullisemmin. Yksi helpoimmista tavoista vaikuttaa on valita suora lento, tai lento mahdollisimman vähillä välilaskuilla. Muita hyviä keinoja ovat yölentojen välttäminen sekä mahdollisimman kevyesti pakkaaminen. Myös eri lentoyhtiöillä ja -koneilla on eroja ekologisuuden kannalta. Nykypäivänä monet lentoyhtiöt tarjoavat mahdollisuutta kompensoida päästöjä pienellä lisämaksulla. (5 vinkkiä miten lentää ekologisemmin 2021.)

2.2 Luontomatkailu

“Luonto on ihmiselle elinehto. Sieltä olemme peräisin ja sinne, maahan ja mereen palaamme.” – Tari Haahtela (2017, 4) Tea Karvisen kirjassa Kansallispuistot - maamme luonnon helmet.

Luontomatkailu voidaan määritellä monin eri tavoin, koska sillä ei ole virallista maailmanlaajuista määritelmää (Natur- och Ekoturism n.d.). Luontomatkailu tarkoittaa luonnonympäristössä toteutuvaa matkailua, jossa matkakohteena toimii luonto. Luontomatkailija, eli luontoympäristössä liikkuva matkailija, on kiinnostunut sekä elollisesta, että elottomasta ympäristöstä ja haluaa tutustua siihen luodakseen syvemmän luontoyhteyden ja kokeakseen elämyksiä. Luontomatkailu voi olla joko itsenäisesti tai matkailupalveluita ja -yrityksiä hyödyntäen toteutettu. (Hemmi 2005a, 334–335.) Suomessa on paljon luontomatkailuun erikoistuneita palveluyrityksiä, jotka tarjoavat erilaisia luontoelämyksiä ja -aktiviteetteja. Esimerkiksi Lappi on pullollaan muun muassa vaellus-, lumi-kenkä- ja hiihtopalveluita tarjoavia yrityksiä.

Suomessa on upeat mahdollisuudet nauttia puhtaasta ja kauniista luonnosta. Puhtaus ja hiljaisuus ovatkin yleisimmät syyt lähteä luontoon Suomessa. Suomen luonto on tunnettu myös tuhansista järvistä ja metsistä, jotka ilahduttavat ja voimaannuttavat suomalaisten lisäksi myös ulkomaalaisia matkailijoita. Saunominen, sienien/marjojen poimiminen sekä kalastus ovat yleisimpiä luonnossa tapahtuvia aktiviteetteja. Suomessa saadaan nauttia hyvin erilaisista ja monipuolisista olosuhteista

vuodenaikojen vaihdellessa, sillä jokainen neljä vuodenaikaa tarjoavat omanlaisensa piirteet luontoon. Talviaikaan lumoa erityisesti Lapin tunturi- ja lumimaisemat niin suomalaisia kuin ulkomalaisiakin matkailijoita, kesällä nautiskellaan tuhansien järvien tarjonnasta muun muassa mökkiolosuhteissa ja syksy on pyhitettyä retkeilyn kulta-aikaa lehtien vaihtaessa pukunsa vihreästä oranssin ja punaisen eri sävyihin. (Hemmi 2005b, 11.)

Viimeisen vuosikymmenen aikana kasvavia trendejä ovat olleet kaikki hyvinvointiin vaikuttavat ja edesauttavat matkailun muodot, sekä esimerkiksi ”uusi luksus”. Vanhan käsityksen mukaan luksusta olivat kaikki kalliit, hienot ja mahtailevat, mutta nykypäivänä muun muassa Suomen luonnon hiljaisuus, puhtaus ja rauhallisuus ovat yksi erinomainen esimerkki uuden luksuksen muodosta. (Tyynismaa 2019.) Tämä ja muut vastaavat trendit ovat kasvattaneet luontomatkailun suosiota huomasti.

2.3 Luontomatkailun vaikutukset ympäristölle

Vaikka luontomatkailu ja luonnossa liikkuminen ovatkin ihmiselle ja sen terveydelle lähtökohtaisesti hyväksi, ei se aina ole sitä luonnolle ja sen elinvoimaisuudelle. Luontomatkailussa, kuten muissakin matkailun muodoissa, on omat haasteensa varsinkin kestävän kehityksen kannalta. Luontomatkailu pyrkii aina olemaan kestävä, jolloin luonto säilyisi muuttumattomana. Jalan luonnossa liikkuminen kuluttaa onneksi hyvin vähän luontoa, kunhan käytetään jo valmiiksi tehtyjä polkuja, eikä tallata esimerkiksi sammalikkoa tai marjojen varpuja. Erityisesti pyörällä, hevosella tai jollain muulla kulkuvälineellä kulkiessa on syytä pysyä vain merkityillä poluilla.

Vaikka luonnossa kulkisikin aina vain polkuja pitkin ja noudattaisi kaikkia vastuullisen luontokäytön sääntöjä, ei se estä kantokyvyn ylittymisen mahdollisuutta. Kantokyvyn ylittyessä maasto kuluu, joka puolestaan kiihdyttää eroosiota ja voi johtaa kasvillisuuden ja eläimistön muutokseen ja häviämiseen, mistä voi syntyä haittaa koko ekosysteemille. Näiden pohjalta voitaisiin todeta, että kaikenlainen luontomatkailu on ympäristölle haitallista, mutta onneksi asia ei ole niin mustavalkoinen. Ihmisen tulee päästä luontoon oman hyvinvointinsa lisäämiseksi ja pitääkseen yllä suhdettaan luontoon. Luontoon lähtijällä olisikin näin ollen hyvä olla ekologista tietämystä, jolloin hän pystyy omalla toiminnallaan minimoimaan ympäristöön kohdistuvia negatiivisia vaikutuk-

sia. Luontomatkailu myös innostaa suojelemaan ihmisille tärkeiksi muodostuneita ja luonnon monimuotoisuudelle arvokkaita alueita. Myös eläimiä, kuten esim. Saimaan norppaa, tiettyjä luontokohteita tai kulttuuri- tai perinnemaisemia voidaan suojella nähtävyyksinä, jolloin niiden säilyminen on turvattua parhaalla mahdollisella tavalla. (Hemmi 2005a, 41–42.)

Luontomatkailuun liittyy myös ihmisistä riippumattomia haasteita, kuten ilmastonmuutoksen aiheuttamia muutoksia. Ilmastonmuutos voi aiheuttaa muun muassa lämpötilan kasvua koko maapallolla sekä talvikausien lämpenemistä pohjoisessa. (Hemmi 2005a, 282.) Talvien lämpeneminen tuo mukanaan omat haasteensa myös Suomen luontomatkailuun, sillä lumi ja pakkaskelit ovat Lapin suurin vetovoimatekijä talvikaudella. Muita luontomatkailuun vaikuttavia uhkia ilmastonmuutoksen myötä ovat esimerkiksi säätilan yhtäkkiset vaihtelut, metsäpalot, kasvillisuuden sekä eläimistön muuttuminen (Mts. 282).

Ekoturismi

Hemmin (2005a, 352) määritelmän mukaan ekoturismia on luontomatkailu, jonka tarkoituksena on matkailusta saatavien tulojen avulla suojella luontoa sekä edistää paikallista toimeentuloa ja sen kehitystä. Ekoturismi termin alkuliite eko voi olla peräisin joko taloudellisesta kehityksestä (economic development, economics) tai ekologiasta (ecology).

Ekoturismi pyrkii pitämään ympäristöön kohdistuvat haitalliset vaikutukset minimissä suuntaamalla matkailusta saadut tulot luonnonsuojeluun sekä paikallisen talouden tukemiseen. Ekoturismi on saanut alkunsa 1980-luvulla, jolloin kestävä kehitys on ottanut tuulta alleen. Kyseinen matkailun muoto on alun perin ollutkin osa kansallispuistoissa matkailua, joista se on sittemmin levinnyt osaksi muuallakin tapahtuvaa luontomatkailua. Ekoturismin tavoitteita ovat muun muassa virkistysalueiden sekä maisemien säilyttäminen, villieläinten ja biologisen monimuotoisuuden suojelu ekosysteemin säilyvyyden turvaamiseksi. (Stronza, Hunt & Fitzgerald 2019.) Ekoturismi on yleistä muun muassa alueilla, joilla safarimatkailu on yksi suurimpia matkailijoiden tuomia tulonlähteitä. Monet kehitysmaat hyödyntävät tätä matkailun muotoa rahoittaakseen sekä suojelun luonnonalueilla, myöskin parantaakseen väestönsä toimeentuloa. (Hemmi 2005a, 352.)

Ekologisuus voidaan nähdä edelleen myös pelkkänä markkinointivälineenä, sillä monet haluavat hyödyntää ekologisia tuotteita ”normaalien” sijaan. Ekoturismin pääpiirteitä ovat muun muassa olla ekologisesti kestävä matkailu sekä minimoida negatiiviset kulttuuri- ja ympäristövaikutukset, olla paikallisesti hyödyntävää niin ympäristölle kuin taloudelle, edistää luontomatkailua sekä kunnioittaa paikallisuutta. Suurimpina eroina luontomatkailun ja ekoturismin välillä nähdään olevan luontomatkailun vähäisempi keskittyminen luonnonsuojeluun sekä paikallisten saamaan taloudelliseen hyötyyn. (Hemmi 2005a, 352–353.)

2.4 Covid-19 pandemian vaikutukset luontomatkailuun

Luontomatkailun yleistyminen kansallispuistoissa on ollut nousussa jo 20 vuotta, mutta todellinen herätys tähän näkyi vuonna 2020, jolloin kansallispuistoissa vierailut kasvoivat 23 prosenttia edellisvuoteen 2019 (Nyyssönen 2021). Tämä hetkellinen suurempi nousu kävijämäärissä on yksi seuraus Covid-19 pandemiasta, joka on vaikuttanut maailmanlaajuisesti ihmisten elämään sekä matkailutrendeihin, jonka vuoksi viruksen vaikutusta retkeilyyn kansallispuistoissa ei voi sivuuttaa.

Covid-19 virus alkoi levitä Kiinasta 2019 vuoden lopulla vauhdilla ympäri maailmaa, ja vuoden 2020 maaliskuussa maailman terveysjärjestö WHO julisti etenemisen suuruuden vuoksi kyseisen viruksen leviämisaallon pandemiaksi, eli maailmanlaajuisesti epidemiaksi (WHO:n johtaja julisti koronaviruksen pandemiaksi, Italia ilmoitti maanlaajuisesta kauppojen sulkemisesta 2020). Virus aiheuttaa hengitystie- infektion, joka voi tarttujasta riippuen olla mitä vain täysin oireettomasta vakavia kuolemaan johtavia komplikaatioita aiheuttavaan tartuntaan (Oireet ja hoito – koronavirus 2021). Viruksen tarttuminen tapahtuu pisaratartuntana eteenpäin, jonka vuoksi se on rajoittanut ihmisten liikkumista ja näin vaikuttanut etenkin matkailualaan maailmanlaajuisesti. Viruksen leviämisen ehkäisyssä on esimerkiksi Suomessa ollut käytössä turvavälit, suositus ihmiskontaktien vähentämisestä ja maskisuositus, sekä ihmisiä on kehoitettu panostamaan hygieniaan esimerkiksi käsien pesulla ja desinfiointiaineen käytöllä. (Tarttuminen ja suojautuminen – koronavirus 2021).

Covid-19 pandemia lakkautti kansainvälisen matkailun lähes kokonaan, sillä paikalliset matkustusrajoitukset vaikeuttivat ulkomaamatkailua. Tämä aiheutti positiivisen ryöpyn kotimaamatkailussa ja kiihdytti todella paljon muun muassa luontomatkailua. Kansallispuistojen kävijämäärät nousivat

melkein neljään miljoonaan käyntiin koko vuoden aikana ja kaiken kaikkiaan Metsähallituksen kaikissa luontokohteissa käyntien määrä nousi 9,2 miljoonaan. (Nyssönen 2021). Pandemian ensimmäisen vuoden tuottaman luontomatkailun suosio ei ole suinkaan laantunut seuraavana vuonna 2021, vaan on sen sijaan kasvanut edelleen verrattaessa retkeilijöiden määrää kansallispuistoissa tammi-heinäkuun aikana. Metsähallituksessa luontopalvelujohtajana toimiva Henrik Jansson tiedottaa, että koronan myötä luonnossa liikkumiseen tutustuneet eivät ole lähdössä ja arvioi, että sama suosio jatkuu myös tulevaisuudessa, vaikka kansainväliset kilpailijat ilmaantuvat takaisin matkailualalle. (”Koronan takia luonnon löytäneet ovat tulleet jäädäkseen” – kansallispuistojen huima suosio jatkui 2021.)

Koronapandemia on ollut läsnä maailmanlaajuisesti ihmisten elämässä ja tulee luultavasti olemaan myös tulevaisuudessa. Erityisesti näinä ensimmäisinä vuosina koronan vaikutuksia on äärimmäisen mielenkiintoisia ja tarpeellisia tutkia sekä seurata niiden tuomia vaikutuksia luontomatkailuun. Koronan vaikutus on yhteiskunnassa suuri, eikä sen mahdollista vaikutusta voida sivuuttaa tämän opinnäytetyön tutkimuksessa, vaikka pandemian syy-seuraussuhteita ei voisiakaan suoraan osata yhdistää.

Kuva 1. Pyhä-Luoston kansallispuisto.

3 Kansallispuistot ja retkeily

Kansallispuistoissa vierailu on upea tapa päästä luonnon keskelle nauttimaan kauniista maisemista ja rauhasta. Britannica tietosanakirjan yleisen määritelmän mukaan kansallispuistot ovat valtion hallituksen omistuksessa olevia alueita, joissa pyritään säilyttämään luonto mahdollisimman koskemattomana (National park n.d.). Suomessa kansallispuistot ovat valtion omistamia luonnonsuojelualueita, joita löytyy 40 kappaletta eri puolilta maata. (Ks. kuvio 1.) Vierailu puistoissa on maassamme ilmaista, mikä vetääkin ihmisjoukkoja upeiden metsien ja monipuolisen ympäristön keskelle. (Kansallispuistot ovat luontoaarteitamme n.d.) Kansallispuistot ovat oiva kohde retkeilylle, joka tarkoittaa luonnossa vietettyä aikaa virkistäytymistarkoitukseen, joko pidempien tai pienempien matkojen muodossa (Retkeily n.d.). Puistoihin on helppo saapua retkeilemään valmiille poluille, joiden varsilta löytyy laavuja ja tupia. Näiden yhteydestä yleensä löytyy myös valmiiksi pilkottuja polttopuita, mikä tuo lisäarvoa retkeilykokemukselle.

Kuvio 1. Suomen kansallispuistot kartalla (luontoon.fi 2021).

Suomen kansallispuistojen lyhyt historiikki

Kun ensimmäinen kansallispuisto perustettiin Ruotsiin vuonna 1909, alettiin myös Suomessa pyörittelemään ajatuksia kansallispuistojen perustamisesta. Ensimmäisiä puistoja kaavailtiin Pallastunturin sekä Pyhätunturin yhteyteen, sillä kyseiset alueet olivat jo valtion omistuksessa, niiden luonto oli koskematonta ja monimuotoista sekä kulkuyhteydet olivat hyvät. Näistä ensimmäisistä merkinnöistä kului aikaa kuitenkin lähes 30 vuotta, ennen kuin ensimmäiset kansallispuistot virallisesti perustettiin vuonna 1938. Vielä 1950-luvulla kansallispuistot olivat kaukana siitä, mitä ne ovat tänä päivänä. Kansallispuistoissa sai vieraila, kunhan noudatti sääntöjä, jotka olivat kuitenkin vaikea tavoittaa, samoin kuin puistotkin, kertoo Metsähallituksen luonnonsuojelun entinen johtaja Matti Helminen. 1970-luvulla aloitettiin kansallispuistojen hoitaminen, jotta puistojen luonnonsuojelun lisäksi myös virkistyskäytön tavoitteet täyttyisivät. 1982 uusia kansallispuistoja avattiin jopa 10. Pikkuhiljaa kansallispuistoja on saatu yhä enemmän ja nykypäivänä ne ovat yksiä Suomen suosituimpia luontomatkailukohteita, joita aktiivisesti hoidetaan sekä kehitetään. (Perttula 2006, 18–19, 21, 47, 58.)

Kuva 2. Pallas-yllästunturin kansallispuisto.

Nykyään kansallispuistot kannustavat helpolla saavutettavuudellaan retkeilyn harrastuksen pariin, joka onkin nauttinut suurta suosiota vuosina 2020 ja 2021, minkä voi huomata sekä paikan päällä eri kansallispuistoissa, että virallisten kävijänumeroiden valossa. Metsähallituksen mukaan Suomen kansallispuistojen kävijämäärä koki viime vuonna (2020) kasvua jopa 23 prosenttia, joten

kasvu on jo huomattava. Uskotaan, että sama kehityksen suunta tulee jatkumaan myös vastaisuudessa, jonka vuoksi onkin äärimmäisen tärkeää keskittyä tämän kasvavan ilmiön vastuullisuuteen ja sen takaamiseen. (Kansallispuistoissa ennätysvilkas vuosi - Koronapandemia vahvisti pitkään jatkunutta trendiä retkeilyn suosioista 2021.) Metsähallituksen puolelta kestävyyttä on pyritty edistämään korjaus- ja kunnostustöillä, joita on suunniteltu vuodelle 2021 ennätyksellinen määrä. Näiden töiden taustalla on kansallispuistojen kunnan heikentyminen vuosien mittaan, mitä retkeilijämäärien nousu on kiihdyttänyt entisestään. Osaltaan ennätykselliseen kunnostustöiden määrään vaikuttaa myös retkeilijöiden tarpeiden lisääntyminen ja halu säilyttää kohteet turvallisina myös tulevaisuuden retkeilijöille. (Nyyssönen 2021.)

Nuoret kestävinä retkeilijöinä

Tämän opinnäytetyön kirjoittajat ovat itse nuorina retkeilijöinä kiinnittäneet huomiota siihen, että nuorien aikuisten ikäryhmä on alkanut kiinnostua retkeilystä, etenkin nyt, kun kotimaamatkailu nauttii suosiota osaltaan koronaviruksen vaikutuksen vuoksi. Kirjoittajat ovat myös huomanneet kuinka nämä kyseiset nuoret ovat monesti uusia retkeilijöitä, mistä johtuen heille ei välttämättä ole tarpeeksi hyvin tietoisuudessa, kuinka kansallispuistoissa tulisi retkeillä, etenkin luontoa ja muita retkeilijöitä huomioiden. Tätä mieltiessään kirjoittajat huomasivat kestävä matkailun tärkeyden kansallispuistoihin kohdistuvassa retkeilyssä, minkä vuoksi opinnäytetyö keskittyy kestävään luontomatkailuun, ja tarkemmin rajattuna vastuulliseen retkeilyyn. Vastuullisessa retkeilyssä tukeudutaan sekä jokamiehenoikeuksiin ja retkietikettiin, joiden molempien tiedostaminen on kestävää luontomatkailua ajatellen tärkeää jokaiselle retkeilijälle, niin nuorille kuin vanhoille.

Kestävää luontomatkailua ja vastuullisen retkeilyn oppeja tulee välittää eteenpäin jokaiselle niistä tietämättömille sekä vähemmän tietäville, jotta jokainen osaa toiminnallaan edistää luonnon pysyvyyttä ja sen säilymistä ennallaan mahdollisimman hyvin. Tämän opinnäytetyön kirjoittajat kokevat tärkeänä etenkin nuorten aikuisten ryhmän, johon tämän opinnäytetyön tutkimus painottuu. Tutkittava kohderyhmä koostuu 18–30- vuotiaista nuorista aikuisista, jotka ovat joko jo oppineita retkeilijöitä tai ovat tästä harrastuksesta vastikään innostuneita. Tämä tutkimus painottuu nuoriin pohjautuen tämän opinnäytetyön kirjoittajien kokemuksiin nuorten retkeilyn trendin nousemisesta, jonka myös osa kansallispuistoista on huomionnut. Esimerkiksi Luontoon.fi- sivuston uutisen

mukaan ensikertalaisten retkeilijöiden määrä on noussut, joista yhtenä erillisenä ryhmänä mainitaan erikseen nuoret (Kansallispuistoissa ennätysvilkas vuosi - Koronapandemia vahvisti pitkään jatkunutta trendiä retkeilyn suosioista 2021). Sekä kirjoittajien kokemusten että uutisoinnin nuorten lisääntymisestä retkeilyssä kansallispuistoissa saavatkin pohtimaan, kuinka hyvin kyseinen kohderyhmä tiedostaa vastuullisen retkeilyn ja ymmärtää keinot kestävän luontomatkailun edistämiseen.

3.1 Oikeudet ja etiketit luonnossa liikkumiseen

Luonnossa liikkumiseenkin liittyy tiettyjä lakeja ja sääntöjä, joita noudattamalla pyritään pitämään luonto puhtaana ja elinvoimaisena vastuullisten tekojen kautta. Suomen väestöllä on kuitenkin myös paljon oikeuksia, jotka tuovat vapauksia myös luonnossa liikkumisen ja siellä käyttäytymisen osalta. Seuraavassa luvussa käsitellään jokamiehenoikeudet: mitä ne ovat ja kuinka ne vaikuttavat kansallispuistoissa sekä Retkietiketti, joka on Metsähallituksen tuottama listaus vastuullisen retkeilyn edistämiseksi ja ylläpitämiseksi.

Jokamiehenoikeudet

Suomessa on käytössä jokamiehenoikeudet, mitkä säätelevät miten jokainen saa Suomen luontoa hyödyntää. Jokamiehenoikeuden ansiosta jokainen saa liikkua vapaasti luontoalueilla riippumatta kuka kyseisen maan omistaa. Tämän edellytyksenä on, ettei luonnossa liikkuja saa vahingoittaa aluetta tai aiheuttaa mitään muutakaan häiriötä. On kuitenkin erinäisiä poikkeuksia, jolloin jokamiehenoikeudet eivät päde tai pätevät osin, esimerkiksi tietyt lait tai tietty alue. (Jokamiehenoikeudet 2013.)

Jokamiehenoikeudet tulevat monille tutuksi jo koulun penkiltä, jossa ne tuodaan opetuksessa lasten tietoisuuteen. Tästä saadaan jo pieninä tietoisuuteen mitä luonnossa saa ja mitä ei saa tehdä. Jokamiehenoikeus sallii esimerkiksi liikkumiseen ja uimiseen vapaasti luonnossa, joka ei ole toisen henkilön viljelysmaata tai piha-alueita. Lisäksi jokamiehenoikeus antaa jokaiselle mahdollisuuden kerätä metsästä luonnon rauhoittamattomia kasveja, joihin lukeutuu esimerkiksi sienet ja marjat. Jokamiehenoikeudet myös rajoittavat ja kieltävät tiettyä käyttäytymistä luonnossa, jotta ympäristö

tai eläimet eivät vahingoittuisi. Näihin kieltoihin lukeutuukin esimerkiksi metsästyksen rajoittaminen vain metsästysluvallisille, kieltö roskaamiseen sekä vahingon aiheuttamisen kieltäminen. (Jokamiehen oikeudet 2013.)

Jokamiehen oikeudet kansallispuistoissa

Tämän tutkimuksen kohdealueena toimii kansallispuistot, joten on tärkeää mainita, etteivät jokamiehen oikeudet täysin päde kansallispuistoissa, mutta antavat kuitenkin jo hyvät lähtökohdat niissä retkeilyä ajatellen. Ristiriitoja jokamiehen oikeuksiin saattaa olla esimerkiksi leiriytymisen ja liikkumisen osalta. Myös liikkumista jalan on saatettu rajoittaa osan ajan vuodesta joillain alueilla muun muassa lintujen pesimisen tai metsästyskauden vuoksi. Ennen vierailua kansallispuistoon tuleekin tämän vuoksi tutustua alueen sääntöihin etukäteen sivustolta Luontoon.fi, joka tarjoaa kattavasti tärkeää tietoa Suomen jokaisesta kansallispuistosta. Sivusto antaa hyödyllisiä neuvoja sekä tietoa niin uudelle, että vanhemmallekin retkeilijälle. (Saari 2020.)

Mikäli jokainen luonnossa liikkuja noudattaisi jokamiehen oikeuksia, toteutuisi vastuullinen luontokäyttäytyminen jo melko hyvin. Jokamiehen oikeudet kieltävät roskaamisen ja kaiken muun vahingon aiheuttamisen luonnolle ja nämä säännöt ovat voimassa ihan kaikkialla luonnossa, oli se sitten kansallis-, luonnonpuisto tai ihan vain oman takapihan metsä. Näitä kahta sääntöä noudattamalla pääsee siis jo hyvin pitkälle ja kantaa sillä oman kortensa kekoon vastuullisemman retkeilyn puolesta.

Retkietiketti

Luonnossa kulkiessa, tulee monelle varmasti mieleen koulussa opitut edellä mainitut jokamiehen oikeudet. Moni ei kuitenkaan välttämättä tiedä, että retkeilyyn on koottu Metsähallituksen toimesta samankaltaiset ohjeistukset, jotka ovat tarkennettu nimenomaan retkeilyyn. Kyseinen ohjeistuksien kokoelma on nimetty Retkietiketiksi, ja sen tarkoituksena on tuoda kestävän ja vastuullisen luontomatkailun periaatteita parempaan tietoisuuteen. Retkietikettiä on markkinoitu vuodesta 2020 ja Metsähallitus tuo tässä tiivistetysti ilmi retkeilyssä huomioitavat kohdat, joita monet retkeilyharrastajat eivät välttämättä tiedosta. (Retkietiketti n.d.)

Retkietiketti koostuu kolmesta osiosta; kunnioita luontoa, liikkuminen ja matka. Ensimmäinen osio, kunnioita luontoa, käsittelee sitä, kuinka itse luonnossa tulisi toimia ja mitä pitäisi huomioida. Toinen osio, liikkuminen, on liitännäinen retkeilijän liikkumiseen luonnossa, jotta osattaisiin esimerkiksi vähentää luonnon kulumista ja noudattaa säädettyjä liikkumistapoja. Kolmantena osiona on matka, joka antaa yleiset ohjeistukset, miten matkat voi tehdä mahdollisimman kestäviin valintoihin tukeutuen. (Retkietiketti n.d.)

Etiketin tiivistetty versio on viidessä säännössä, joka helpottaa etiketin käsittämistä. Nämä säännöt ovat:

1. Kunnioita luontoa.
2. Suosi merkittyjä reittejä ja noudata eri liikkumistapoja koskevia sääntöjä. Tarkista retkikohteen liikkumisrajoitusalueet ja -ajat.
3. Leiriydy vain sallituille paikoille. Älä tiskaa tai pesevy suoraan vesistöissä. Noudata autiotuoppien sääntöjä.
4. Tee tulet vain sallituille paikoille, suosi retkikeitintä. Älä tee tulta metsä- tai ruohikkopalovaroituksen aikana.
5. Älä roskaa. (Retkietiketti n.d.)

Jokamiehenoikeuksien ja retkietiketin perimmäinen tavoite on sama: viestiä ja opettaa jokaiselle luonnossa liikkujalle vastuulliset ja luontoa ja sen monimuotoisuutta kunnioittavat tavat liikkua luonnossa. Jokamiehenoikeuksissa on listattu sekä oikeudet, mutta myös velvollisuudet, jota kaikkialla luonnossa on noudatettava. Retkietiketti puolestaan kertoo tarkemmin kansallispuistoissa pätevistä säännöistä.

4 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa kuvataan tutkimuksessa käytettyä tutkimusotetta ja -menetelmää. Tutkimusasetelma -luvussa avataan tarkemmin käytettyä aineistonkeruumenetelmää, jonka avulla luotiin tämän opinnäytetyön kysely sekä avataan myös tutkimuksen luotettavuus ja eettisyyskysymyksiä.

Luvussa on käytetty tutkimus- ja metodikirjallisuutta tukemaan tekstin sisältöä sekä tehtyjä valintoja.

4.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tässä tutkimuksessa etsittiin vastauksia ongelmaan, joka oli *vastuuttomuus retkeillessä Suomen kansallispuistoissa*. Tämän tutkimusongelman pohjalta muotoutui seuraavat tutkimuskysymykset:

- Kuinka hyvin nuoret aikuiset retkeilijät noudattavat vastuullisen luonnossa käyttäytymisen periaatteita Suomen kansallispuistoissa?
- Mitkä asiat vaikuttavat siihen, ettei vastuullinen retkeily toteudu?
- Miten vastuullista retkeilyä voitaisiin edistää kansallispuistoissa?

Tämä opinnäytetyö keskittyi tutkimaan, kuinka vastuullisesti nuoret aikuiset (18–30-vuotiaat) retkeilijät noudattavat luonnossa liikkumisen ja käyttäytymisen periaatteita Suomen kansallispuistoissa. Pyrittiin myös tunnistamaan, kuinka hyvin retkeilijät osaavat jokamiehenoikeudet sekä retketietien vastuullisen retkeilyn toimintamallit, ja missä asioissa olisi mahdollisesti parantamisen varaa.

Tavoitteena oli saada luotettavaa ja asianmukaista tietoa ja dataa, jonka avulla pystyttiin analysoimaan ja ennen kaikkea vastaamaan tärkeimpään tutkimuskysymykseen: kuinka vastuullisesti nuoret aikuiset Suomen kansallispuistoissa retkeilevät. Toisena tavoitteena oli löytää mahdollisia epäkohtia, jotka saattaisivat osaltaan vaikuttaa siihen, miksi vastuullinen retkeily kansallispuistoissa ei nuorten osalta toteudu sekä miten näitä epäkohtia voitaisiin kehittää.

4.2 Tutkimusote ja -menetelmä

Tutkimuksen onnistuminen on sen varassa, että sen tekemiseen on valittu oikeat tavat, kohderyhmät ja välineet (Heikkilä 2014, 12). Kun tutkittava ilmiö sekä siihen vaikuttavat tekijät ovat tuttuja, valitaan tutkimusotteeksi kvantitatiivinen eli määrällinen ote (Kananen 2011, 12). Kvantitatiivista tutkimusta voidaan kutsua myös tilastolliseksi tutkimukseksi, sillä tavoitteena on saada vastaukset

käyttäen lukuja ja prosentteja (Heikkilä 2014, 15). Tämän opinnäytetyön rajattua aihetta tutkittiin ensisijaisesti kvantitatiivisen tutkimuksen avulla, jota hyödyntäen selvitettiin, kuinka hyvin vastuullisen matkailun käsitteet ja opit ovat tuttuja ja kuinka hyvin ne näkyvät kohderyhmän tekemisessä määrällisesti. Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän tarkoituksena on aina mitata jotain ja yleisin tutkimusmenetelmä on tutkimuskysely (Kananen 2011, 12). Myös netissä jaettavan kyselyn helppo lähestyttävyyys vaikutti menetelmän valintaan, jotta tavoitetaan mahdollisimman monta vastaajaa. Kyselyn rakenne voi koostua niin avoimista kuin strukturoidustakin kysymyksistä, mutta selkeät ja tarpeeksi yksinkertaiset kysymykset toimivat aina parhaiten (Mts. 2011, 30).

4.3 Aineiston keruu ja analysointi

Verkkokysely on matalan kynnyksen haastattelu, jonka avulla pystytään saavuttamaan helpommin vastauksia verrattuna esimerkiksi puhelimitse tehtyihin haastatteluihin. Verkkokyselyssä vastaaminen onnistuu vastaajan ehdoilla; hän voi suorittaa sen silloin kuin hänelle parhaiten sopii ja paikassa, missä hänen on siihen helpoin vastata. Verkkokysely on myös helposti saavutettavissa esimerkiksi älypuhelimella, jollainen löytyy DNA:n käyttäjätutkimuksen mukaan jopa 96 % 16-74-vuotiailla (DNA Digitaaliset elämäntavat 2020 kyselytutkimus 2020). Verkkoalustan toimivuus sekä selkeys testattiin useaan otteeseen sekä kirjoittajien että testihenkilöiden kautta ennen kuin vastauksien kerääminen aloitettiin. Testaaminen suoritettiin monen testihenkilön lisäksi eri laitteilla, jotta lopputulos olisi toimiva käyttäjästä ja laitteesta riippumatta, eikä sen toimivuuden puute vaikeuttaisi kyselyyn vastaamista ja näin vähentäisi vastaajien määrää.

Kun tutkimusote on määrällinen, tarvitaan mittareita tulosten saamiseksi (Kananen 2010, 80). Määrällisen tutkimuksen pääpiirteisiin kuuluu, että tulokset esitetään lukuina, ei vain sanoina, kuten laadullisessa tutkimuksessa (Kananen 2011, 18). Tutkimusmielessä sana ”mittaaminen” eroaa arkikielessä totuttuun määritelmään. Tutkimuksen yhteydessä mittaamista on kaikki, jossa pystytään näkemään eroja. Mittaaminen on jaoteltu neljään eri asteikkoon: normaaliasteikko (luokittelu- eli laatueroasteikko), järjestys- eli ordinaaliasteikko, välimatka- eli intervalliasteikko ja suhteasteikko eli absoluuttinen asteikko. (Heikkilä 2014, 175.) Tässä tutkimuksessa aineistoa on mitattu pääosin prosenttiluvuin, keskiarvoin ja vastaajien/vastauksien määrien avulla. Myös sanalista analyysiä käytettiin sekä tulos- että johtopäätöskappaleissa.

Tässä opinnäytetyössä kohderyhmä on määritetty 18–30-vuotiaisiin. Ikäryhmiä voidaan jaotella monella tavalla ja tällä hetkellä tutkimuksissa on monesti näkynyt jako eri sukupolviin, muun muassa x-, y- sekä z-sukupolveen. Y-sukupolvi sisältää 1981–1997 syntyneet ja z-sukupolvi taas tämän jälkeiset 1998–2010 vuosina syntyneet, mihin molempiin tässä tutkimuksessa keskitytään (XYZ – Miten eri sukupolvet eroavat toisistaan? 2020.) Tässä tutkimuksessa ei haluttu rajata ikäryhmää liian suppeasti valitsemalla vain toinen sukupolvi näistä kahdesta. Tutkimuksen kohderyhmän rajaaminen antoi 18-vuotiaista 30-vuotiaisiin, antoi myös paremman mahdollisuuden eri ikäryhmien vertailulle.

Tutkimusaineiston saamiseksi tähän tutkimukseen koostettiin kysely Webropol -verkkoalustalle, joka oli rakennettu tutkimukselle olennaisista kysymyksistä. Kysely sisälsi yhteensä 23 kysymystä, jotka olivat pääosin strukturoituja, eli valmiilla vastausvaihtoehdoilla varustettuja kysymyksiä tai asteikkokysymyksiä, mutta kyselyn lopussa käytettiin myös muutamaa avointa kysymystä. Niiden kautta saatiin syvempiä ja suurempia ajatuksia aiheesta esiin, sekä kyselylle monipuolisuutta ja antoi vastaajalle mahdollisuuden ottaa kantaa itse haluamiinsa kohtiin vastuullisesta retkeilystä.

Suurin osa kyselyn kysymyksistä oli perinteisiä valinta- tai monivalintakysymyksiä. Kuvioon 3 (sivu 25) perustuvassa kysymyksessä oli käytetty 5-asteista matriisiasteikkoa, jonka avulla vastaaja valitsi sopivan vastauksen 1-5 välillä (1 = ei lainkaan tärkeä, 5 = erittäin tärkeä). Kysymyksissä, joiden pohjalta on luotu kuvio 4 (sivu 26), on käytetty asteikkokysymystä, jonka mittari oli 0–10. Näissä kysymyksissä vastaajan tuli määrittellä liukukytkimen avulla, kuinka hyvin hän itse noudattaa listattuja väittämiä. Samanlaista liukukytkin menetelmää käytettiin myös kysymyksessä, jossa pyydettiin vastaajaa kertomaan asteikolla 0–10, kuinka paljon Covid-pandemia on vaikuttanut hänen retkeilytottumuksiinsa. Kyselyyn sisällytetyssä ”testissä”, joka oli monivalintakysymys, vastaajan tuli valita ne väittämät, jotka hänen mielestään pätevät kansallispuistoissa.

Tähän verkkokyselyyn etsittiin vastaajia vaeltajille ja retkeilijöille suunnatuista Facebook -alustalla toimivista ryhmistä sekä jakamalla kyselyä tämän opinnäytetyön kirjoittajien lähipiirille ja heidän omille sosiaalisen median kanavilleen. Vuoden 2020 lopussa julkaistun sosiaalisen median käytön tutkimuksen mukaan kohderyhmässä Facebook, WhatsApp että Instagram ovat käytetyimpiä alustoja, joten kaikista oli mahdollisuus tavoittaa kyselyyn potentiaalisia vastaajia (Internetin käyttö

medioiden seuraamiseen ja viestintään lisääntynyt 2020). Kirjoittajien lähipiirille sekä tuttaville kyselyä jaettiin WhatsApp – viestintäsovelluksen sekä LinkedIn -sovelluksen kautta. Tämän lisäksi käytettäväksi alustaksi valikoitui Facebook tavoitettavuuden vuoksi ja etenkin sieltä löytyvien käyttäjien luomien ryhmien vuoksi, joissa pystyttiin tavoittamaan retkeileviä nuoria aikuisia samoista paikoista. Tässä opinnäytetyössä tarkoituksena oli saada vastaajia, joilla on kokemusta edes yhden retken verran kansallispuistoista, sillä haettiin kokemuksen kautta tuotua tietoa, jotta tutkimuskysymyksiin voi vastata. Lisäksi tämän opinnäytetyön tutkimuksessa koettiin erityisen arvokkaana saada myös enemmän retkeilyä harrastaneiden mielipiteitä ja vastauksia kyselyyn yksittäisiä kertoja retkeilleiden vastaajien vastapainoksi. Kyselyyn saatiin vastauksia yhteensä tasan 80.

Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Jokainen opinnäytetyö tarvitsee luotettavuustarkastelua, oli se tehty hyödyntäen mitä menetelmiä tahansa. Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta kuvataan reliabiliteetilla ja validiteetilla. Validiteetti kuvaa sitä, että tutkimuksessa on mitattu tutkimukselle olennaisia asioita, oikeilla mittareilla ja reliabiliteetti kuvaa taas pysyvyyttä, eli samojen tulosten toistumista eri mittauksilla. Jotta tutkimus olisi lopussa luotettava, tulee validiteetti ja reliabiliteetti ottaa huomioon jo työn alkuvaiheessa. (Kananen 2011, 118–119.) Luotettavuustarkastelua tähän tutkimukseen liittyen käsitellään enemmän pohdinta -kappaleessa.

Kun tutkitaan ihmisiä, on tärkeää ottaa huomioon itsemääräämisoikeus, jonka nojalla jokaisella on oikeus päättää, osallistuuko tutkimukseen vai ei. Tämä edellyttää, että tutkittava saa perustiedot tutkimuksesta kuten: mitä tietoja kerätään, mihin ja miten tietoja käytetään, mitä konkreettisia toimia tutkimukseen osallistuminen vaatii ja kuinka paljon aikaa se vie. Jokaisella ihmisellä on myös täysi oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä vaiheessa tahansa. Yksi tärkeimmistä eettisistä seikoista on yksityisyyden kunnioittaminen sekä suojeleminen. Tämä edellyttää sen, että jokainen pystyy itse määrittämään mitä tietoja haluaa tutkijoille luovuttaa. Tutkijoiden vastuulla on myös varmistaa, ettei ketään pystytä tekstin perusteella tunnistamaan. (Kuula 2015.) Opinnäytetyön kaltaisissa tutkimuksissa usein, niin kuin tässäkin tutkimuksessa, tapahtuu kyselyyn vastaaminen täysin anonymisti. Tällöin myöskään tutkijat eivät tiedä vastaajien henkilöllisyyksiä, mikä

vähentää yksityisyyteen liittyvien riskien mahdollisuutta. Tässä tutkimuksessa myös itsemääräämisoikeuteen vedoten tutkimuksen vastaajat ovat vastanneet vapaaehtoisesti kysymyksiin täysin omasta tahdostaan.

Myös aineiston keruuseen internetissä liittyy liuta tutkimuseettisiä kysymyksiä. Internet välineenä antaa lähes rajattoman määrän aineistoa ja mahdollisuuksia hyödynnettäväksi tutkimuksiin. Tosin se saattaa myös helposti viedä tutkijan epäluotettaviin lähteisiin, jonka kautta koko tutkimuksen luotettavuus saattaa olla uhattuna. (Kuula 2015.) Tässä asiassa tutkija on itse vastuussa luotettavien lähteiden löytämisestä ja niiden käyttämisestä. Lähtökohtaisesti tutkimuksesta saadaan luotettava noudattamalla tarkkuutta ja huolellisuutta varsinkin nettilähteiden valinnoissa, eikä luoteta jokaiseen löydettyyn lähteeseen tutkimatta sen totuudenmukaisuutta ensin.

Verkkokyselyt ovat myös osa internetissä tapahtuvaa aineiston keruuta ja ovat nykyaikainen tapa kerätä dataa erilaisiin tutkimuksiin. Tämän tyylisten verkossa jaettavien kyselylomakkeiden käyttö on kasvattanut suosiotaan viime aikoina sen helppouden ja ajan säästämisen vuoksi. Lomake on helposti jaettavissa ilmaiseksi sadoille ihmisille, ja vastauksia saadaan yleensä hyvin nopeasti kerättyä. Tutkimuseettisyys ja tietosuojalait koskettavat sähköisesti tapahtuvia tutkimusaineiston keruumenetelmiä ihan samalla tavalla kuin mitä tahansa muitakin menetelmiä. (Kuula 2015.)

Tiedonhaku

Opinnäytetyön tekijöillä on vastuu tarkistaa, että lähteenä käytettävä tieto on luotettavaa sekä ajankohtaista (Kuula 2015). Lähteinä tässä tutkimuksessa toimivat sekä sähköiset, verkosta löytyvät lähteet, että eri kirjallisuuden teokset. Sähköiset lähteet pitävät sisällään esimerkiksi verkkosivustojen, kuten Metsähallituksen, julkaisuja ja mahdollisia ajankohtaisia artikkeleita retkeilystä. Kaikessa lähdetiedoissa on käytetty suurimmaksi osaksi alle 10 vuotta sitten julkaistua tietoa, jotta tieto on edelleen validia. Muutamaan otteeseen on käytetty myös vanhempaa tietoa, kun on pystytty varmistamaan, että tieto on yhä ajankohtaista.

Tiedonhaku on tapahtunut muun muassa Finna.fi palvelun, Googlen ja Google Scholar -hakukoneiden kautta. Haussa on käytetty opinnäytetyöhön olennaisesti liittyviä käsitteitä. Näitä käsitteitä

ovat esimerkiksi: kansallispuisto(t), vastuullinen matkailu, kestävä matkailu, luontomatkailu ja retkeily, sekä näiden käsitteiden vieraskielisiä vastineita. Tutkimusasetelman kirjoittamisessa on käytetty suomen kielistä metodikirjallisuutta.

5 Tulokset

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön kyselyn tuloksia. Tuloksia tarkastellaan tutkimuskysymyksen pohjautuen, eli selvitettiin, kuinka vastuullisesti nuoret aikuiset retkeilevät Suomen kansallispuistoissa. Alussa kartoitetaan, miten tuttu ympäristö kansallispuistot kyselyn vastanneille on. Tästä edetään vastuullisuusnäkökulmaan ja selvitetään kuinka hyvin nuoret omasta mielestään käyttäytyvät luonnossa sekä kuinka tärkeää se heille on. Lopussa avataan myös kokemuksia vastuullisuusviestinnästä sekä vastaajien omia kokemuksia tai huomioita vastuullisuuden kehittämisestä kansallispuistoissa.

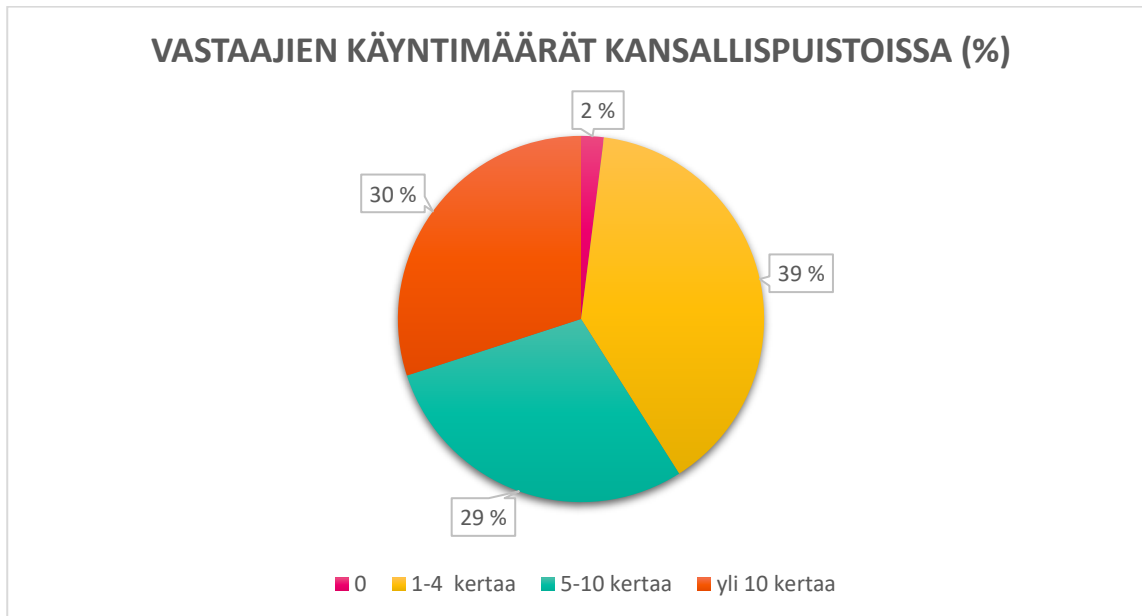
5.1 Vastuullisuuden toteutuminen retkeilyssä

Tulosten läpikäynnissä vertaillaan ryhmiä 1, 2 ja 3. Ryhmän 1 (aloittelijat) vastaajat ovat vierailleet kansallispuistossa 1–4 kertaa ja he ovat kulkeneet 0–10 kilometrin pituisia reittejä. Ryhmän 2 (innostuneet) vastaaja on vierailut kansallispuistossa 5–10 kertaa ja hän on kulkenut 0–20 kilometrin pituisia reittejä. Ryhmä 3 (kokeneet) koostuu vastaajista, jotka ovat vierailleet kansallispuistoissa yli 10 kertaa ja ovat kulkeneet 11–20 km tai sitä pidempiä reittejä.

Kyselyaineiston sukupuolipääosaa esitti vahvasti naiset. Vastaajista 63 oli naisia, 15 miehiä, 1 muun sukupuolinen ja 1 joku muu/en halua kertoa. Ikää kysyttiin kolmessa eri jakaumassa: 18–21 (7 vast.), 22–25 (39 vast.) ja 26–30 (32 vast.). Kaksi vastaajaa ei vastannut ikää koskevaan kysymykseen. Nuorin vastaajakunta kuului pääosin ryhmään 1 (aloittelijat), 22–25-vuotiaat jakautuivat tasaisesti kaikkiin 3 ryhmään. 26–30-vuotiaat vastaajat edustivat eniten ryhmää 3 (kokeneet), mutta jakautuivat myös ryhmiin 1 ja 2.

Kyselyn alussa kartoitettiin vastaajien retkeilytottumuksia yleisesti. Tutkittiin kuinka usein he retkeilevät, miten pitkiä matkoja ja missä kohteissa. Vastaajista 98 % ilmoitti retkeilyn kansallispuistoissa olevan heille tuttua (käynyt vähintään kerran) ja näistä 30 % (24) ilmoitti tämän olevan heille

erittäin tuttua (käyntejä yli 10). Vastaajista vain 2 ei ollut vierailut koskaan kansallispuistoissa. (Ks. kuvio 2.) 26–30-vuotiaat olivat vierailleet kansallispuistoissa eniten, ja jopa 44 % oli käynyt yli 10 kertaa.

Kuvio 2. Vastaajien käyntimäärät kansallispuistoissa

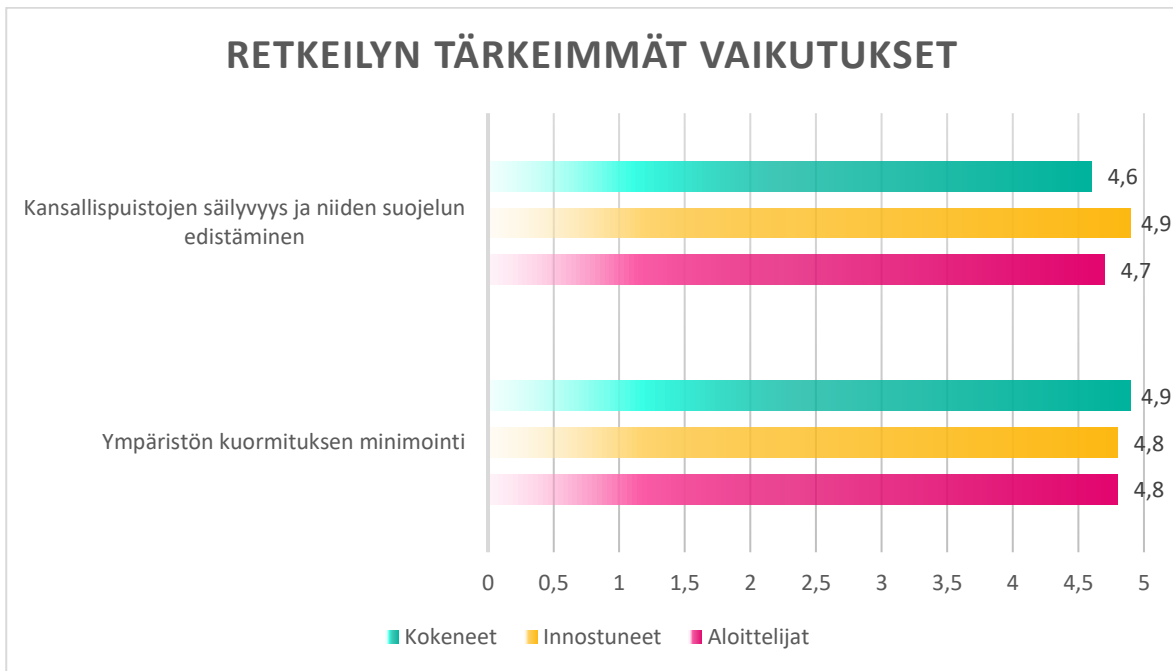
Monet vastaajista ilmoittivat käyneensä suosituimmissa kansallispuistoissa, joita olivat vuoden 2020 Metsähallituksen listauksen mukaan Pallas-Yllästunturin, Urho Kekkosen, Nuuksion, Kolin sekä Oulangan kansallispuistot. Kolin, Nuuksion sekä Pallas-Yllästunturin kansallispuistoissa olivat vierailleet yli 30 vastaajaa 80:stä. Vastausvaihtoehtojen lisäksi avoimen vastauksen vaihtoehtoon listattiin kansallispuistoja ympäri Suomea, esimerkiksi Repoveden, Pyhä-Luoston sekä Etelä-Konneveden puistot mainittiin useaan kertaan. Ryhmien välillä ei ollut huomattavia eroja, vaan suosituimmat kansallispuistot olivat niin aloittelijoiden kuin kokeneidenkin suosiossa.

Retkeilyreittien pituutena eniten vastauksia keräsi keskimittaiset 6–10 kilometrin pituiset reitit, joita 75 % vastaajista oli kulkenut. Tämän pituisia reittejä eniten olivat kulkeneet ryhmän 2 vastaajat. Jopa 35 % vastaajista kertoi vaeltaneensa myös yli 20 kilometrin pituisia reittejä ja näistä 74 % oli ryhmään 3 kuuluvia. Yön yli kansallispuistoissa oli vastaajakunnasta viettänyt 60 % ja kokeneista jopa 95 %.

Covid-19-pandemia ei ollut vaikuttanut vastaajien retkeilytottumuksiin. Toisessa osiossa nostettiin esiin pandemia-ajan mahdolliset vaikutukset vastaajien retkeilytottumuksiin, jossa tarkasteltiin kyseistä kohtaa kahdella kysymyksellä. Tarkasteltava ajankohta kysymyksissä sijoittuu pandemian julistamisesta (maaliskuu 2020), kyselyn ajankohtaan (kesäkuu 2021). Vastaajat eivät olleet itse kokeneet pandemian vaikuttaneen kovinkaan paljoa retkeilytottumuksiinsa. Vastaajista 22 % ei ollut retkeillyt kansallispuistoissa pandemian aikana, 35 % oli vierailut yhdestä kahteen kertaan, 30 % kolmesta viiteen kertaan ja loput 13 % olivat vastanneet yli kuusi vierailukertaa. Eniten pandemia vaikutti ryhmän 1 retkeilytottumuksiin. Jopa 26 % ryhmän 3 vastaajista oli vierailut kansallispuistossa yli 9 kertaa pandemian alkamisen jälkeen, kun taas 39 % ryhmän 1 vastaajista ei kertakaan.

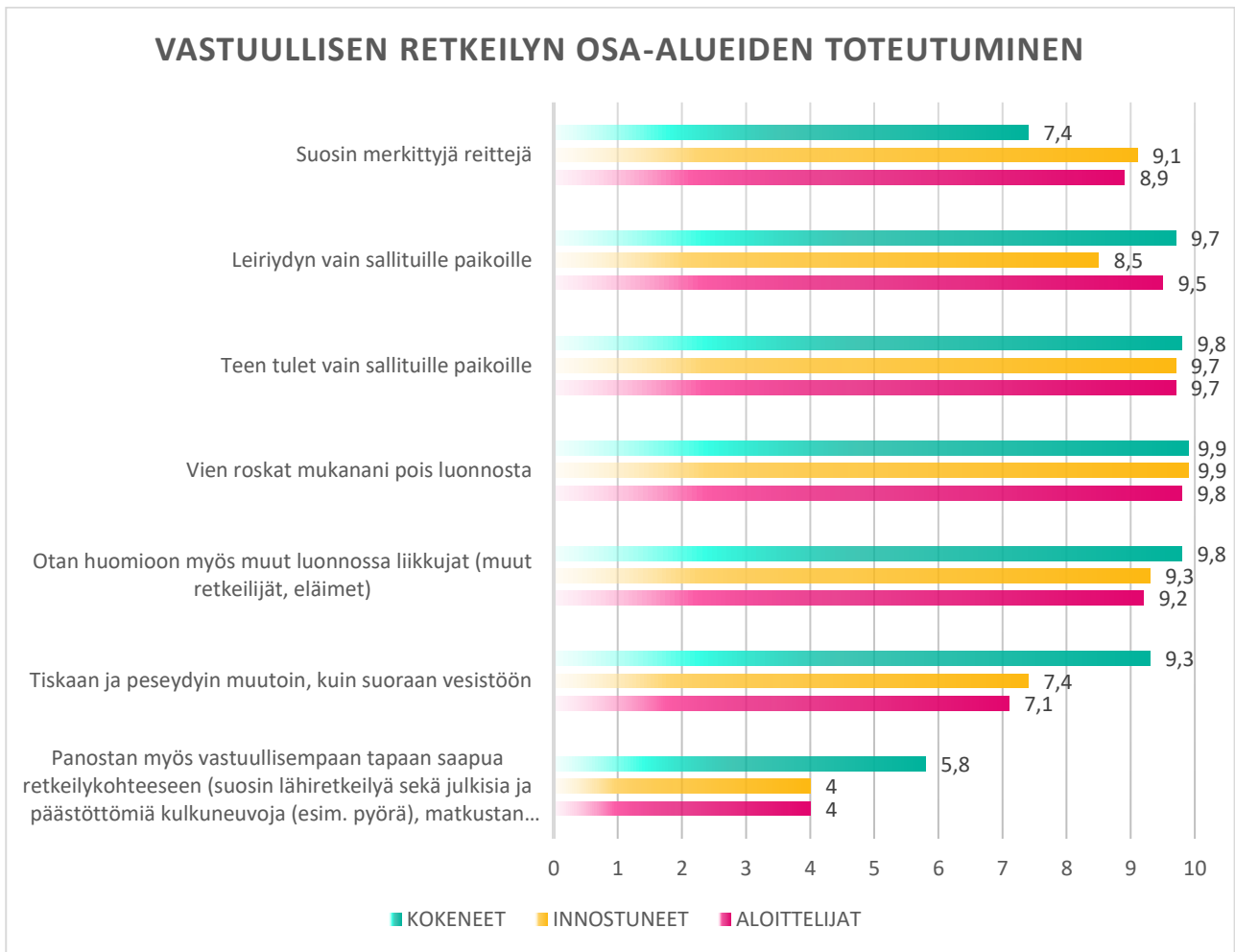
Nuoret retkeilijät itse kokivat olevansa pääosin vastuullisia retkeilijöitä. Jopa 95 % koki olevansa vastuullisia tai todella vastuullisia retkeilijöitä. Yli puolet ryhmän 3 vastaajista koki kiinnostavan erityistä huomiota vastuullisuuteen, kun taas muista ryhmistä määrä oli alle kolmasosan. 26–30-vuotiaat kokivat retkeilytottumuksensa olevan vastuullisimpia verratessa muita ikäryhmiä.

E erityisen tärkeänä viidestä listatusta vastuullisen retkeilyn seurauksista pidettiin kansallispuistojen säilyvyyttä sekä luonnon kuormituksen minimointia. Tässä kohdassa eri ryhmien välillä ei ollut eroavaisuuksia, vaan jokainen vastaaja koki keskiarvollisesti yllä mainitut asiat lähes yhtä tärkeinä. (Ks. kuvio 3.) Kaikkien vastaajien mielestä vähiten tärkeänä koettiin paikallistaloudellinen kasvu ja työpaikkojen luominen kansallispuistojen alueelle vastaajan iästä huolimatta.

Kuvio 3. Retkeilyn tärkeimmiksi koetut vaikutukset.

Retkietikettiä parhaiten noudattavat ryhmän 3 (kokeneet) vastaajat. Seuraavaan osioon sisällytettiin Metsähallituksen Retkietiketin kohtia vastuullisen retkeilyn toteuttamisesta, joiden toteutumisesta vastaajien retkitottumuksissa kysyttiin eri väittämillä. Jokaisessa kohdassa vastaaja sai määrittellä asteikolla 1–10 kuinka hyvin hän itse noudattaa noita kyseisiä kohtia retkeillessään kansallispuistossa. Tuloksista nähdään, että kokeneemmat retkeilijät toimivat vastuullisimmin kaikilla muilla osa-alueilla, paitsi merkittyjen reittien suosimisessa. Muun muassa tiskaamiseen ja peseytymiseen liittyvissä asioissa sekä vastuullisempien keinojen suosiminen retkeilykohteeseen saapumisessa erottuvat ryhmän 3 vahvuuksiksi vertaillaessa ryhmien eroja. Ryhmän 3 vastaajat myös kokivat toimivansa muita ryhmiä vastuullisemmin, kuten aikaisemmassa kappaleessa jo todettiin. Ryhmän aloittelijat ja innostuneet vastaajat osoittautuivat käyttäytyvän keskiarvillisesti lähes samanvertaisesti jokaisella osa-alueella. (Ks. kuvio 4.)

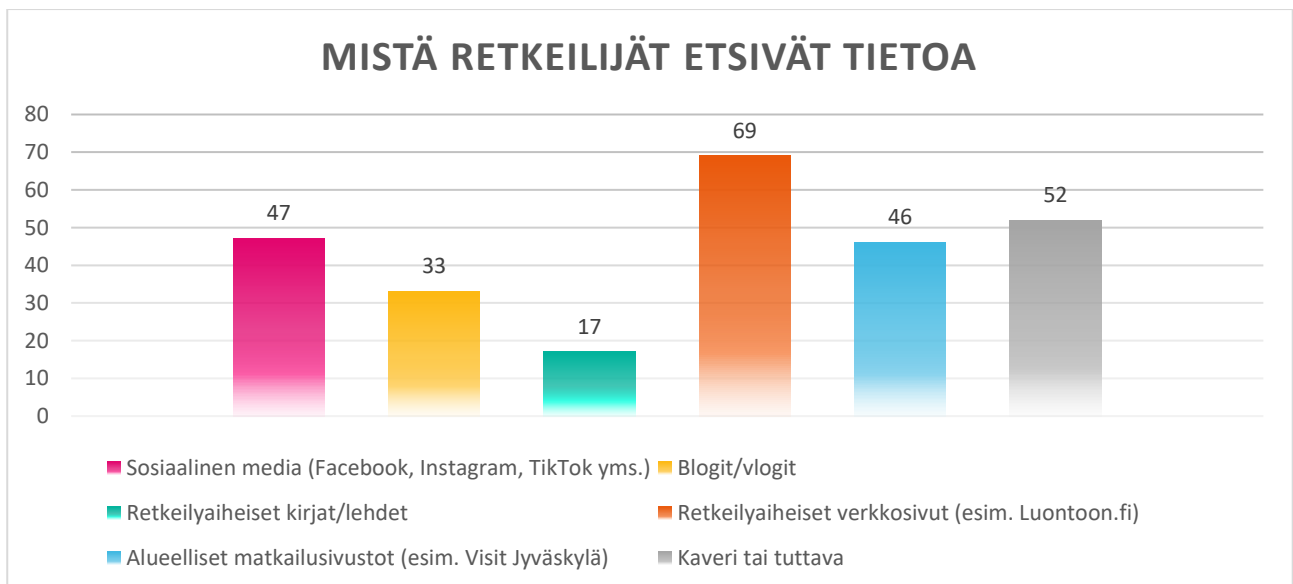
Kuvio 4. Ryhmien väliset erot vastuullisen retkeilyn osa-alueilla.

Kyselyssä testattiin myös, miten hyvin vastaajat oikeasti tuntevat jokamiehenoikeudet ja missä asioissa olisi vielä parannettavaa. Yli neljännes (28 %) vastasi jokamiehenoikeuksien pätevän aina sellaisenaan kansallispuistoissa, vaikka tämä ei pidä paikkaansa. Näistä 84 % oli ryhmistä 1 ja 2, ja vain 16 % ryhmästä 3. Vain noin puolet vastaajista tiesivät, että kalastus liikkumisrajoitusten puitteissa on kansallispuistoissa sallittu. 34 % vastaajista ei tiennyt, että lemmikit on pidettävä aina kytkettynä kansallispuistoissa. Lähes kolmasosa (29 %) vastaajista oli sitä mieltä, että peseytyminen vesistöön on hyväksyttävää, mikäli käyttää biohajoavaa pesuainetta. Tässä nousi esiin myös selkeä sukupuoliero, sillä jopa 60 % miesvastaajista ajatteli tämän olevan hyväksyttävää, kun naisista vain 21 % oli samaa mieltä. Vain 27 % vastaajista tiesi, että retkikeitintä voi käyttää missä ja milloin vain, myös metsäpalovaroituksen ollessa voimassa. Väittämät ”Saan ajaa moottoriajoneuvolla myös poluilla” sekä ”Saan kaataa puita ja ottaa niitä, tai muita luontokappaleita mukaani” olivat vastaajille helppoja, sillä jokainen tiesi, etteivät nämä päde kansallispuistoissa. Vaikka testin

tulokset osoittavat, että ryhmään 3 kuuluvat osasivat parhaiten valita oikeat väittämät, ei ryhmien suoriutumisen välillä ollut suuria eroja.

Vastuullisesta retkeilystä tiedottaminen ja markkinointi koettiin melko hyvänä. Tässä osiossa kar-
toitettiin nykyinen tilanne vastuullisesta retkeilystä tiedottamisesta, miten sitä voisi kehittää sekä
mistä tietoa vastuullisesta retkeilystä etsitään. Kyselyn hetkellä vastuullisesta retkeilystä 69 % vas-
taajista koki tiedotettavan melko hyvin tai hyvin, kun taas vastapainona 30 % koki tiedotuksen joko
melko tai todella huonona. Tiedottamisen huonona kokenut joukko (5 %) kuuluivat kaikki ryhmään
3, kun vastapainona neljäsosa samasta ryhmästä koki tiedottamisen hyvänä.

Retkeilyaiheinen tieto löydetään parhaiten sen aiheisilta verkkosivuilta. Kyselyn 80 vastaajasta 69
etsi tietoa retkeilyaiheisilta verkkosivuilta, kuten esimerkiksi luontoon.fi. Muita paljon vastauksia
keränneitä vaihtoehtoja olivat kaverit ja tuttavat (46 vastaajaa), sosiaalinen media (42 vastaajaa)
sekä alueelliset matkailusivustot (40 vastaajaa). Vähiten tietoa etsittiin retkeilyaiheisista kirjoista ja
lehdistä, joita 17 vastaajaa kertoo hyödyntäneensä. (Ks. kuvio 5.) Ryhmien välisesti ei ollut merkit-
täviä eroja siinä, mistä lähteistä retkeilyaiheista tietoa saadaan.

Kuvio 5. Kanavat, joista vastaajat etsivät retkeilyaiheista tietoa.

5.2 Vastuulliseen retkeilyyn vaikuttavat tekijät

Tutkimuskyselyyn sisältyi myös kaksi avointa kysymystä. Näiden tarkoituksena oli saada tutkimukseen monipuolisuutta, sekä löytää mahdollisia uusia näkökulmia sekä huomioita vastuulliseen retkeilyyn liittyen. Näissä avoimissa kysymyksissä kysyttiin sekä huomioita että kokemuksia vastuullisesta retkeilystä kansallispuistoissa. Tässä osiossa on hyödynnetty laadullista tutkimusaineistoa.

Ensimmäisessä avoimessa kysymyksessä kysyttiin kohdennetusti kommentteja ja mielipiteitä vastuullisen retkeilyn tiedottamisesta. Näistä vastauksista oli huomattavissa toistuvia kommentteja esimerkiksi sosiaalisen median hyödyntäminen sekä kansallispuistoissa paikan päällä tiedottaminen muun muassa kylttien voimin.

Instagram esimerkiksi. Omat sivut puistoille. Nuoret tavottaisivat näin ehkä helpommin ja kiinnostavammin.

Polkujen alussa voisi olla ohjeistukset. En tiedä onko isommilla reiteillä jo valmiiksi.

Tulenteko- ja leiripaikoilla, ei käskävästi vaan huumorin voimalla ja esimerkkejä ja kuvia käyttäen.

Tiedottamiseen kohdistuvista vastauksista kävi ilmi tarve saada myös kansallispuistoista vastaava Metsähallitus mukaan sosiaalisten medioiden keskusteluun.

Metsähallitus mukaan julkisiin retkeilyaiheisiin some-ryhmiin keskustelemaan asioista.

Metsähallitus voisi olla joissakin somekanavissa vielä nykyistä aktiivisempi. Vois olla hyvä, jos MH:n väki aktivoituisi mm. FB:n ryhmäkeskusteluissa.

Lisäksi vastauksista oli huomattavissa monen vastaajan tyytyväisyys retkeilyaiheisten sivustojen tiedon määrään ja laatuun. Muutamat vastaajat olivat tarkentaneet, että tiedon tulisi löytyä pienemmissä määrissä, jotta se olisi helpompi sisäistää ja löytää.

Selkeät, informatiiviset ja napakat ohjeistukset ja tietosetit esim. somessa. Näistä voisi olla vaikka linkki pidempään juttuun. Lisäksi lyhyitä videoita.

Tietoa voisi ns myös murustella mukaan suosituimpiin verkkosivujen julkaisuihin (esim. Luontoon.fi ja visit-sivustot).

Kysyttäessä laajemmin kaikenlaisia huomioita vastuullisesta retkeilystä kansallispuistoissa ja miten se toteutuu vastaajien mielestä, tuli vastauksista esiin monia eri näkökulmia ja huomioita. Monessa vastauksessa tuodaan ilmi roskaamisen määrä sekä vesistöihin tiskaamisen ja peseytymisen ongelmat.

... Muuten kansallispuistoissa näkee ihan asiallista toimintaa, roskat on varmaan yleisin, että yritetään polttaa tonnikala purkkeja tai jätetään ne vain laavulle tms...

Roskaaminen on melko suuri ongelma ja etenkin peseytymiseen liittyvät asiat unohduttavat helposti.

Jengi on ehkä eniten kujalla vesistöasioista, tietous peseytymisestä ja tiskaamisesta on aika heikkoa vielä...

Ihmiset tuntuvat olevan hyvin välinpitämättömiä roskien suhteen, mistä olen huolissani. Mediassa puhutaan luonnon hyvinvointia tuovista vaikutuksista, mutta harvemmin mainitaan siitä, että luonnon hyvinvointia lisäävät vaikutukset saadaan vain hyvinvoivasta luonnosta, mikä edellyttää tarkkaavaisuutta mm. roskien suhteen. Tästä pitäisi puhua yleisesti paljon enemmän kuin nyt.

Korona on aiheuttanut sen, että ihmiset roskaavat puistoissa enemmän. Mahdollisesti uusia retkeilijöitä, eivät tajua roskaamisen vaikutuksia.

Vastaajista osa ilmaisi vastauksissaan yleisen tyytyväisyyden muiden retkeilijöiden vastuulliseen käyttäytymiseen kansallispuistoissa.

... Monesti tullut tulenteke paikalla juteltua muiden kanssa kansallispuistoissa ja omalla kohdalla voin sanoa, että todella mukavaa ja vastuullista porukkaa ollut liikenteessä...

Omalla kokemuksella puistot on mielestäni ollut hyvässä kunnossa ja siisteinä. Ja niin pitääkin olla, varmasti jotkut aina sotkevat, mutta omalle kohdalle ei ole sattunut.

Lisäksi muutamat kommentoijat toivat esille konkreettisia esimerkkejä vastuullisen retkeilyn parantamisesta omiin kokemuksiin verraten.

Mua vituttaa joka kerta, kun kuulen, että jonnekin lisätään parkkipaikkoja, mutta ei ole julkisen liikenteen toimivia yhteyksiä. Myös linjauspolut lähimmiltä bussipysäkeiltä pitäisi huomioida reittisuunnittelussa - perille saakka ei ole pakko päästä bussilla, jos polkuja pitkin pääsisi pysäkeiltä kävelemään mukavasti ilman, että tarvii talssia viittätoista kilsaa maantienlaitaa.

Kävijärajoitukset ei ois pahitteeksi jo jossain kohteissa. Ruuhkat ja luonnon kuluminen vie sen alkuperäisen kohteen hohdon ja pilaa kokemuksen.

Vastaajaprofiili

Kyselyyn vastanneiden pohjalta luotu profiilityyppi on 22–25-vuotias nainen, joka on vierailut kansallispuistossa 1–4 kertaa ja on kulkenut 6–10 kilometrin pituisia reittejä. Hänelle tuttuja kansallispuistoja ovat sekä Kolin että Nuuksion kansallispuistot, jossa hän on myös yöpynyt teltassa. Covid-19 pandemia ei vaikuttanut hänen retkeilytottumuksiinsa, vaan on vierailut kansallispuistoissa 1–2 kertaa maaliskuun 2020 ja kesäkuun 2021 välillä. Hän kokee toimivansa vastuullisesti retkeillessään ja hänelle on tärkeää, että kansallispuistot säilyvät ja niiden suojelu edistyy. Hän on sitä mieltä, että vastuullisesta retkeilystä viestitään eri kanavissa melko hyvin ja itse hän etsii tietoa retkeilyaiheisilta nettisivuilta.

6 Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kuinka vastuullisesti nuoret retkeilevät Suomen kansallispuistoissa. Tutkimuksessa pyrittiin myös tunnistamaan sellaisia asioita, jotka saattaisivat osaltaan aiheuttaa vastuutonta retkeilyä. Tutkimuksen tulosten pohjalta haluttiin myös löytää kehittämis- ja edistämisehdotuksia, joilla vastuullista retkeilyä saataisiin lisättyä.

Tuloksien pohjalta voidaan karkeasti todeta, että nuoret aikuiset ovat vastuullisia retkeilijöitä, kunnioittavat luontoa sekä haluavat taata sen puhtaana säilymisen vielä tuleville sukupolvillekin. Tuloksista saatiin myös selvitettyä, että kokeneemmat (yli 10 kertaa kansallispuistoissa vierailleet ja yli 10 kilometrin pituisia reittejä kulkeneet) noudattavat vastuullisuuden osa-alueita paremmin kuin vähemmän retkeilleet. Ainoa osa-alue, jossa kokeneet retkeilijät toimivat vastuuttomammin kuin vähemmän retkeilleet oli merkittyjen reittien suosiminen. (Ks. kuvio 4.) Tämän kohdan taustalla voidaan syynä yhdistää esimerkiksi se, että kokeneemmat retkeilijät osaavat kulkea ilman ohjaavia reittejä ja haluavat reiteiltä poistumiselta lisätä itselleen esimerkiksi retken monipuolisuutta tai haastavuutta. Vaikka tämän kohdan noudattaminen on tärkeää vastuullisen retkeilyn näkökulmasta, ei sen merkitys ole välttämättä niin yksioikoinen kokeneilla retkeilijöillä.

Kokeneet retkeilijät olivat muihin kohtiin vastanneet toimivansa hyvinkin vastuullisesti. Kokeneiden retkeilijöiden voidaan olettaa osaavan liikkua luonnossa sitä kunnioittaen, vaikka he eivät aina kulkisikaan merkittyjä reittejä. Taustalla voidaan myös huomioida, ettei vähäinen reittien ulkopuolella kävely välttämättä aiheuta vahinkoa luonnolle, mutta jos reitiltä poikkeavia on monta eivätkä he huomioi ympäristöä, on reitiltä poikkeaminen vastuutonta. Tässä kohtaa huomataan myös se, kuinka vastuullisuuden määritelmän asettaminen on haasteellinen tehtävä, eikä sitä pysty retkeilyssäkin täysin selkeästi rajaamaan.

Tuloksista selvitettiin myös asioita, jotka vaikuttavat siihen, ettei vastuullinen retkeily toteudu. Yksi suurimmista haasteista, joka tässä tutkimuksessa nousi esiin, oli kansallispuistojen saavutettavuus vastuullisin keinoin. Tässä kohdassa vastaajan piti asettaa 1 (en ikinä) ja 10 (aina) välille, kuinka he panostavat vastuulliseen tapaan saapua retkeilykohteeseen. Kaikkien vastanneiden keskiarvo oli alle puolet täydestä lukemasta. Kokeneiden retkeilijöiden vastaajaryhmällä oli parhaiten tämä kohta hallussa, mutta myös heillä keskiarvo oli vain hieman parempi. Tämä osoittaa, ettei tässä

kohtaa ongelmaa määrittele se, kuinka kokenut retkeilijä on kyseessä. Koska itse retkeily on yleensä kävellen tapahtuvaa vähäpäästöistä liikkumista, saattaa se hämätä retkeilijää omasta vastuullisuudestaan retkeilystä puhuttaessa. Moni ei välttämättä huomioi itse saapumista retkeilykohteeseen vastuullisen retkeilyn osa-alueena, koska se ei suoranaisesti tapahdu retkeilykohteessa.

Vastuullisessa matkustamisessa voi Suomessa paikoitellen vaikuttaa myös maamme suuruus, joka vaikeuttaa pitkien matkojen liikkumista esimerkiksi täysin ilman päästöjä kulkien pyörällä, rullaluistimilla tai kävellen. Lisäksi monet Suomen upeimmista ja vanhimmista kansallispuistoista sijaitsevat Lapissa, jonne matkustaminen on usein helpointa omalla autolla. Joukkoliikenteen käyttämistä vaikeuttaa huono suunnittelu, mikä otettiin esiin myös eräässä avoimen kohdan kommentissa, jossa otettiin vahvasti kantaa julkisen liikenteen toimimattomuuteen kansallispuistoihin matkustaessa. Tätä aihetta tulisi enemmän miettiä ja keskittyä kyseisen ongelman ratkaisun kehittämiseen pohtien mahdollisia parannuksia, kuten esimerkiksi bussipysäkkien sekä bussireittien sijoittamiseen merkittyjen reittien lähelle, kimpakyytien mahdollistamista järjestetysti sekä tiedottamista vastuullisen liikkumisen tärkeydestä.

Tutkimuksen avoimista vastauksista nousi esiin tiskaamisen, peseytymisen sekä roskaamisen ongelmat. Retkietiketissä (n.d.) kehoitetaan olemaan tiskaamatta ja peseytymättä suoraan vesistöön, käytti millaisia pesuaineita hyvänsä. Tuloksissa mainittiin kohta, jossa noin kolmasosa piti hyväksyttävänä sitä, että vesistöissä peseydytään, mikäli käyttää biohajoavaa pesuainetta ja miehistä yli puolet olivat tätä mieltä, kun naisista sama määrä oli noin viidesosa. Mainitsemisen arvoista kuitenkin on, että kyselyyn vastanneita miehiä oli vain kourallinen (15), eikä tämän vuoksi voida sen isompia johtopäätöksiä miesten osalta tehdä.

Muodostuneita ryhmiä verrattaessa tuli hieman yllätyksenä se, kuinka tasavertaisia ryhmien 1 sekä 2 vastaukset vastuulliseen retkeilyyn liittyviin kohtiin olivat. (Ks. kuvio 4.) Näiden kahden joukon välillä oletettiin ennen tutkimusta löytyvän suuremmat erot, mutta loppujen lopuksi näiden ryhmien vastuullisuudessa ei huomioitu suuria eroavaisuuksia. Kuitenkin oletusten mukaisesti ryhmä 2 oli monessa kohtaa hieman tietäväisempiä vastuullisen retkeilyn osa-alueista verrattuna ryhmään 1.

Tutkimuksen tulokset toivat sekä ennalta odotettua että yllättävää ja odottamatonta tietoa. Esimerkiksi tutkimuksessa esiin tullut huoli siitä, ettei Metsähallitus ole tarpeeksi mukana vastuullisuuden liittyvässä keskustelussa, tuli opinnäytetyön tekijöille yllätyksenä eikä tällaista kommenttia osattu odottaa. Kysely toi mukanaan myös tuloksia, joista kaikki eivät olleet tämän opinnäytetyön kirjoittajien oletusten mukaisia. Oletuksena oli muun muassa koronaviruksen vaikutus retkeilyn lisääntymisenä, joka ei kuitenkaan niinkään näkynyt tässä vastaajajoukossa, vaikka näin oletettiin uutisoinnista päätellen. Tässä taustalla voi myös vaikuttaa vastaajien oma mielipide: vaikka pandemia ei ole suoranaisesti vaikuttanut heidän retkeilytottumuksiinsa, voi olla, että välillisesti vaikutusta on ollut. Kuitenkaan pandemian vaikutukset retkeilytottumuksiin eivät olleet tässä tutkimuksessa pääosassa, joten todellisia pandemian vaikutuksia on vaikea peilata tämän tutkimuksen datasta.

Kyselyn tuloksissa huomiota herätti se, kuinka paljon hajontaa vastauksissa oli kysyttäessä tämänhetkisestä vastuullisen retkeilyn tiedottamisesta. Vastauksia saatiin molemmista äärilaidoista. Vaikka yleisesti ottaen tiedottaminen koettiin hyvänä, oli noin kolmasosan kokemukset huonoja tai todella huonoja. Kysymyksen hajontaa voidaan koittaa selittää esimerkiksi sillä, mikä on kenenkin omakohtainen mielipide ”hyvästä” tiedottamisesta. Lisäksi hajontaa voi aiheuttaa se, mistä eri lähteistä kokemukset koostuvat: etsitäänkö tietoa itse vai koetaanko hyvä tiedottaminen sellaiseksi, joka löytyy etsimättä. Avoimissa kohdissa aiheeseen oli otettu kantaa, että tiedotuksen olisi hyvä löytyä pienemmissä määrissä, jotta se olisi helpompi sisäistää.

7 Pohdinta

Vastuullisuus on aihe, joka koskettaa nykypäivänä niin jokaista alaa, yritystä kuin kuluttajaakin. Se on myös iso sekä osin ympäröivä käsite, joka tekee sen tutkimisesta todella vaikeaa. Kun tutkitaan, kuinka vastuullisesti joku tekee jotain, on riskinä aina, ettei henkilö kerro totuudenmukaisia vastauksia, mikä taas osaltaan vaikeuttaa tutkimuksen tekemistä ja saattaa horjuttaa työn luotettavuutta. Vaikka vastuullisuuden näkökulma tuokin omat haasteensa tutkimuksen tekemiseen, on joka tapauksessa tärkeää, että aihetta tutkitaan eri teemojen ympärillä ja sitä tuodaan esille aina vain enemmän.

Opinnäytetyön viitekehys on jaettu kahteen osioon: kestävä ja vastuullinen luontomatkailu, jonka alla on kerrottu yleisesti vastuullisesta matkailusta, luontomatkailusta sekä luontomatkailun vaikutuksista ympäristölle sekä kansallispuistot ja retkeily, jonka yhteydessä on selitetty kansallispuistoista ja retkeilystä yleisesti, nuorista retkeilijöinä sekä luonnossa liikkumisen oikeuksista ja etehteistä. Näiden teemojen koettiin olevan hyvä pohja vastuullisen retkeilyn tutkimukselle ja tuovan lukijalle kattavan yleiskatsauksen tutkimuksen aiheista.

Jotta vastuullinen retkeily Suomen kansallispuistoissa voisi toteutua ja sitä voitaisiin edistää, tulisi ainakin tämän opinnäytetyön tutkimuksen tuloksiin ja vastauksiin nojaten tehdä toimia tiedottamisen ja kulkuyhteyksien parantamiseksi. Suurin osa vastaajajoukosta koki olevansa vastuullisia retkeilijöitä, mutta kaikki vastuullisen retkeilyn piirteet ja osa-alueet eivät kuitenkaan täysin täyttyneet, vaan parannettavaa löytyi muun muassa peseytymisen, tiskaamisen ja roskaamisen osa-alueilla.

Covid-19-pandemian on uutisoitu vaikuttavan retkeilyyn niin kansallispuistoissa kuin muuallakin. Tämän opinnäytetyön viitekehyksessäkin jonkin verran sivuttiin pandemian nostamia kävijälukuja Suomen kansallispuistojen tilastoissa. Tässä opinnäytetyössä koettiin tärkeäksi nostaa esiin tämä teema, sillä myös sillä on ollut suoria vaikutuksia vastuulliseen käyttäytymiseen luonnossa. Covid-19 oli huomioitu myös kyselyssä, jossa vastaajilta kysyttiin, onko pandemia vaikuttanut heidän retkeilytottumuksiinsa sekä kuinka usein he ovat suunnilleen vierailleet kansallispuistoissa pandemian alusta alkaen. Tämän kyselyn vastaajien retkeilytottumuksiin pandemia ei ollut vaikuttanut kovinkaan paljon, mutta mikäli otanta olisi ollut suurempi, olisi vaikutukset luultavasti olleen enemmän esillä.

7.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tässä luvussa käsitellään tämän opinnäytetyön luotettavuutta monesta eri näkökulmasta. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan pitää varsin hyvänä laajan ja monipuolisen aineiston ansiosta. Kun opinnäytetyötä ja sen tutkimusta tarkastellaan kriittisesti, ovat tämän opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuuden haasteet yhteydessä muun muassa kyselyn vastaajien pienehköön määrään, minkä vuoksi tulosten laajempi yleistettävyyys saattaisi vaatia lisätutkimusta aiheesta.

Vaikka verkkokysely onkin näppärä apuväline tutkimusaineiston keräämiseen, saattaa se tuoda myös epäkohtia tutkimukseen. Yhtenä haasteena verkkokyselyssä voi olla verkon toimivuuteen liittyvät ongelmat, jotka voivat estää mahdollisia vastaajia vastaamasta tai jopa lopettamaan kyselyyn vastaamisen kesken. Verkkokyselyn toisena ongelmana on, etteivät tutkijat voi varmuudella tietää, kuinka totuudenmukaisesti kyselyyn osallistuneet ihmiset ovat vastanneet ja kuinka paljon vastauksissa saatetaan niin sanotusti kaunistella totuutta, jolloin tutkimuksen lopputulos ei välttämättä ole absoluuttinen totuus.

Tämän opinnäytetyön tutkimus pyrki ensisijaisesti tavoittamaan nuoria retkeilijöitä, joita lähdettiin tavoittelemaan muun muassa Facebook -alustalla toimivista ryhmistä. Yksi mahdollinen epäkohta syntyi tässä, sillä tutkimuksen tekijät eivät pysty varmistamaan esimerkiksi näitä asioita: onko kyselyyn vastannut oikeasti 18–30-vuotias sekä onko hän todellisuudessa koskaan vierailutkaan kansallispuisto(i)ssa, vaikka niin väittäisi. Toisaalta samat ongelmat voisivat myös olla esimerkiksi puhelinhaastattelussa, jossa vastaajaa ei näe.

Tutkimuskyselyn jakovaiheessa esiin nousi uusi haaste Facebookin hyödyntämisen kannalta. Monet vaellusaiheiset ryhmät, joihin kysely oli ajatuksena jakaa, torjuivat tämän ehdotuksen täysin. Syynä useimmilla ryhmien ylläpitäjillä kielteisen vastauksen taustalla oli ryhmien suuret julkaisumäärät sekä monet samalaiset pyynnöt. Tutkimuksen tekijät ovat aikaisemmin hyödyntäneet Facebookin ryhmiä samankaltaisten tutkimusten teossa, eikä samanlaista ongelmaa ollut vielä tullut eteen, vaikka mahdollisuus tällaisen ongelman eteen tulemisesta olikin tiedossa. Tästä johtuen kysely ei tavoittanut niin paljon ihmisiä kuin oli lähdetty tavoittelemaan, mutta siitä huolimatta aineistoa saatiin onneksi kerättyä tarpeeksi vastaamaan tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Tutkimukseen saadut vastaukset olivat kuitenkin monipuolisia sekä erilaisia näkökulmia antavia, jonka vuoksi päädyttiin kirjoittamaan opinnäytetyö saaduilla 80 vastauksella.

Jotta edellä mainitun ongelman vastauksien puutteesta olisi voinut välttää, olisi ollut tutkimuksen kannalta tärkeää, että olemassa olisi ollut myös lisää vaihtoehtoisia kanavia tai reittejä, joita hyödyntämällä tavoiteltu vastaajakunta olisi saavutettu. Esimerkiksi käynti paikan päällä kansallispuistoissa haastattelemassa retkeilijöitä olisi antanut mahdollisuuden saada sekä lisää vastauksia, että uskoa näiden vastausten luotettavuuteen esimerkiksi henkilön iästä sekä varmuuden tämän käymisestä kansallispuistossa. Vaikka kyseinen tapa mennä paikan päälle haastattelemaan on aikaa

vievä ja vaikeampi toteuttaa, olisi se tässä tapauksessa antanut hyvän lisän tutkimuksen toteuttamiselle. Paikan päällä tutkimuksessa haastateltavilta olisi voinut myös esimerkiksi kysyä tarkentavia lisäkysymyksiä, joista olisi voinut saada toista näkökulmaa. Myöskin haastattelijat olisivat voineet tarkkailla vastaajien eleitä ja ilmeitä, joiden kautta olisi voinut esimerkiksi päätellä miten totuudenmukaisia vastaukset ovat ja minkälaisia reaktioita kysymykset vastaajissa aiheuttavat. Lisäksi olisi voitu saada enemmän vastauksia liittyen haastattelun onnistumiseen ja toimivuuteen, sekä tehdä tätä kautta mahdollisia korjaavia liikkeitä seuraavien haastateltavien kohdalla.

7.2 Jatkotutkimukset

Tätä opinnäytetyötä voidaan jatkossa hyödyntää esimerkiksi käyttämällä sitä lähteenä tutkittaessa nuorten aikuisten vastuullista retkeilyä. Vastuullinen retkeily tulee varmasti jatkossa olemaan entistä tärkeämpää, jotta luonto säilyisi puhtaana, joten aihetta tulisi tutkia myös tulevaisuudessakin. Myös tähän opinnäytetyöhön pohjautuen voidaan tehdä jatkotutkimuksia. Samantyyllisen opinnäytetyön voisi toteuttaa tekemällä sen toiminnallisena, jolloin opinnäytetyön tekijä menisi itse paikan päälle eri kansallispuistoihin tutkimaan, kuinka vastuullisesti siellä toimitaan. Tällainen toiminnallinen toteutus toisi konkreettista tietoa vastuullisuuden toteutumisesta, eikä perustuisi pelkästään haastateltavien omaan mielipiteeseen omasta käyttäytymisestään luonnossa. Samankaltaisen tutkimuksen voisi toteuttaa myös tutkien jotain muuta ryhmää, esimerkiksi lapsiperheitä. Näin ollen voitaisiin myös vertailla, missä asioissa nämä ryhmät eroaisivat toisistaan. Mielenkiintoinen tutkimus aiheesta olisi myös, kun verrattaisiin Suomen etelä- ja pohjoisosien retkeilyn vastuullisuutta. Tässä opinnäytetyössä sivuttiin hieman covid-19-pandemian aikaista retkeilyä ja sen merkitystä vastuullisuuteen, mutta koko opinnäytetyön voisi kirjoittaa pohjautuen pandemia-ajan vaikutuksiin retkeilyyn.

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen avoimissa vastauksissa nousi esiin kehitysideoita vastuullisen retkeilyn toteutumiseen, jotka olisivat myös hyviä lähtökohtia jatkotutkimuksille. Näiden kautta voitaisiin seurata kehitysideoiden toimivuutta. Esimerkiksi vastuullisen retkeilyn tiedottaminen sosiaalisen median kautta voisi olla asia, johon tarttua ja tutkimuksen kautta kokeilla, kuinka hyvin tällainen tiedottaminen toimisi. Vaihtoehtoisesti voisi tämän tutkimuksen avoimista vastauksista keskittyä johonkin tiettyyn mainittuun ongelmaan ja tehdä siitä suurempi tutkimus sekä pyrkiä

luomaan tätä kautta myös ratkaisuja. Esimerkiksi tutkimuksessa esiin noussut ongelma vastuullisesti retkeilykohteeseen pääsyn vaikeudesta on tärkeä aihe, jota tulisi tutkia ja saada ongelmaan ratkaisuja.

Yksi mielenkiintoinen näkökulma jatkotutkimuksia ajatellen olisi tutkia myös vanhempia ikäryhmiä. Vaikka tässä tutkimuksessa keskityttiin pelkästään ikäluokkaan 18–30- vuotiaat, ei se kuitenkaan tarkoita, että vain kyseisen ikäryhmän vastuullisuus retkeilyssä olisi tärkeää. Eri ikäryhmiä voisi tutkia ensin omina ryhminään ja sen jälkeen esimerkiksi vertailla mahdollisia eroavaisuuksia, sekä pohtia sitä, mistä mahdolliset erot johtuvat.

Tämä opinnäytetyö antaa mahdollisuuksia jatkotutkimuksille, eikä niiden tärkeyttä tulisi sivuuttaa. Toteutettu tutkimus antaa vain pienen osan tietoa tähän laajaan aiheeseen, jota voi tutkia monella eri tavalla ja tarkastella erilaisista lähtökohdista. Juuri tämän aiheen laajuuden sekä tärkeyden kannalta jatkotutkimukset olisivat monipuolinen lisä, ja antaisivat tälle opinnäytetyölle jatkoa. Uusien tutkimusten avulla vastuullisen retkeilyn kehittämisen ja tiedottamisen tarpeisiin voitaisiin tulevaisuudessa vastata pieni pala kerrallaan.

Lähteet

”Koronan takia luonnon löytäneet ovat tulleet jäädäkseen” – kansallispuistojen huima suosio jatkuu. 2021. Artikkelit Demokraatti sivustolla 3.9.2021. Viitattu 22.9.2021. <https://demokraatti.fi/koronan-takia-luonnon-loytaneet-ovat-tulleet-jaadakse-kansallispuistojen-huima-suosio-jatkui/>

5 vinkkiä miten lentää ekologisemmin. 2021. Please Be Seated for Takeoff blogi. Julkaistu 19.1.2021. Viitattu 18.11.2021. <https://pleasebeseatedfortakeoff.com/5-vinkkia-miten-lentaa-ekologisemmin/>

DNA Digitaaliset elämäntavat 2020 kyselytutkimus. 2020. Kyselytutkimukseen pohjautuva tutkimus. Viitattu 24.9.2021. <https://www.stinfo.fi/data/attachments/00432/8fc38167-b8d4-443f-be36-716dce51a4e8.pdf>

Goodwin, H. 2016. Responsible Tourism : Using Tourism for Sustainable Development, second edition. E-kirja. Oxford : Goodfellow Publishers 2016. Viitattu 14.4.2021. <https://janet.finna.fi>, Ebook Central (ProQuest).

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9.p. Helsinki: Edita Publishing.

Hemmi, J. 2005a. Matkailu, ympäristö, luonto. Osa 1. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hemmi, J. 2005b. Matkailu, ympäristö, luonto. Osa 2. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Internetin käyttö medioiden seuraamiseen ja viestintään lisääntynyt. 2020. Julkaisu tutkimuksesta Tilastokeskus sivustolla. Viitattu 22.08.2021. https://www.stat.fi/til/sutivi/2020/sutivi_2020_2020-11-10_tie_001_fi.html

Jokamiehenoikeudet. 2013. Ympäristöministeriön julkaisema artikkeli Ympäristö sivustolla. Julkaistu 25.6.2013, päivitetty 3.11.2020. Viitattu 21.4.2021. [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Jokamiehenoikeudet\(16989\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Jokamiehenoikeudet(16989))

Kalmari, H. & Kelola, K. 2009. Vastuullisen matkailijan käsikirja. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampereen yliopistopaino.

Kananen, J. 2011. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampereen yliopistopaino.

Kansallispuistoissa ennätysvilkas vuosi - Koronapandemia vahvisti pitkään jatkunutta trendiä retkeilyn suosiosta. 2021. Uutisjulkaisu Luontoon sivustolla. Viitattu 12.4.2021. <https://www.luontoon.fi/-/kansallispuistoissa-enn%C3%A4tysvilkas-vuosi-koronapandemia-vahvisti-pitk%C3%A4n-jatkunutta-trendi%C3%A4-retkeilyn-suosiosta>

Kansallispuistot ovat luonnon aarteitamme. N.d. Julkaisu Metsä sivustolla. Viitattu 12.4.2021. <https://www.metsa.fi/maat-ja-vedet/suojelualueet/kansallispuistot/>

Kestävyys matkailuvalttina. N.d. Artikkelit vastuullisuudesta Business Finland -verkkosivuilla. Viitattu 14.4.2021. <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/vastuullisuus/kestava-matkailu-lyhyesti>

Kuula, A. 2015. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. E-kirja. Tampere: Vastapaino 2015.

Leppänen, T. 2021. Retkeilyn hullu vuosi. Artikkelit Latu&polku sivustolla 3.3.2021. Viitattu 9.4.2021. <https://www.latujaipolku.fi/etusivu/etusivun-utiset/retkeilyn-hullu-vuosi.html?fbclid=IwAR1tsyFpW9fJanWEhCvwm4S9DZ-izFhDIkN2OWq8vi-2Xv0t5dwDrQgvllQ>

Myllyniemi, T. 2020. Näin paljon lentoliikenne väheni koronaviruksen myötä – hätkähdyttävä video julki. Artikkelit Ilta Sanomat sivustolla 21.4.2020. Viitattu 14.4.2021. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000006481712.html>

National park. N.d. Määritelmä julkaisu sanakirja Britannica sivustolla. Viitattu 20.4.2021. <https://www.britannica.com/science/national-park>

Natur och ekoturism. N.d. Julkaisu Naturturism Företagen sivustolla. Viitattu 22.10.2021. <https://naturturismforetagen.se/natur-och-ekoturism/>

Nyysönen, T. 2021. Metsähallitus korjaa tänä kesänä satoja luontokohteitaan – kansallispuistojen kunnostukseen ennätysmäärä rahaa käytössä. Artikkelit Yle sivustolla 16.6.2021. Viitattu 22.9.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11982466>

Oireet ja hoito – koronavirus. 2021. Julkaisu Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos sivustolla. Viitattu 3.5.2021. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/oireet-ja-hoito-koronavirus>

Perttula, M. 2006. Suomen kansallispuistojärjestelmän kehittyminen 1960–1990-luvuilla ja U.S. National Park Service:n vaikutukset sen hoitokäytäntöihin. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisu, pdf. Viitattu 11.11.2021. <https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Asarja/a155.pdf>

Retkeily. N.d. Julkaisu Suomen Latu sivustolla. Viitattu 22.10.2021. <https://www.suomenlatu.fi/ulkoile/lajit/retkeily.html>

Retkietiketti. N.d. Julkaisu Luontoon sivustolla. Viitattu 9.4.2021. <https://www.luontoon.fi/retkietiketti>

Saari, J. 2020. JOKAMIEHEN OIKEUDET EIVÄT SUOMESSAKAAN PÄDE KAIKKIALLA – 7 HELPPOA KEINOJA SÄÄNTÖJEN MUKAISEEN RETKEILYYN. Artikkelit Retkipaikka sivustolla. Julkaistu 13.2.2020. Viitattu 21.4.2020. <https://retkipaikka.fi/jokamiehen-oikeudet-eivat-suomessakaan-pade-kaikkialla-7-helppoa-keinoja-saantojenmukaiseen-retkeilyyn/>

Stronza, A., Hunt, C. & Fitzgerald, L. Ecotourism for conservation? Annual Review of Environment and Resources, 44. Artikkelit Annual Reviews sivustolla. Viitattu 20.9.2021. <https://www.annualreviews.org/doi/full/10.1146/annurev-environ-101718-033046>

Tarttuminen ja suojautuminen. 2021. Julkaisu Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sivustolla. Viitattu 22.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tarttuminen-ja-suojautuminen-koronavirus>

Tynnismaa, J. 2019. Elämyksellinen luontomatkailu – miksi sen hetki on nyt? Artikkelit Camp Land sivustolla 14.6.2019. Viitattu 20.9.2021. <https://www.campland.fi/elamyksellinen-luontomatkailu/>

Vaihtoehtoja Lentämiselle. 2020. Artikkelit Euroopan Union -verkkosivuilla 21.10.2020. Viitattu 18.11.2021. https://europa.eu/youth/go-abroad/travelling/flying-not-only-option_fi

Vilkkä, L. 1993. Ympäristöetiikka. Helsinki: Yliopistopaino.

WHO:n johtaja julisti koronaviruksen pandemiaksi, Italia ilmoitti maanlaajuisesta kauppojen sulke-
misesta. Helsingin Sanomat 11.3.2020. Viitattu 3.5.2021. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006434966.html>

XYZ – Miten eri sukupolvet eroavat toisistaan? 2020. Artikkelit A-lehdet sivustolla. Viitattu 20.8.2021. <https://www.a-lehdet.fi/artikkelit/xyz-miten-eri-sukupolvet-eroavat-toisistaan>

Liitteet

Liite 1. Tutkimuskyselyn lomake

Vastuullisuus Suomen kansallispuistoissa

Tämän kyselyn tarkoitus on kerätä tietoa nuorten aikuisten vastuullisesta retkeilystä Suomen kansallispuistoissa. Tuloksia hyödynnetään kahden Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijan (Aino Kilpeläinen & Iiris Kleemola) tekemässä opinnäytetyössä ja matkailualan kehittämisessä. Toivoisimme jokaisen vastaavan kyselyyn totuudenmukaisesti mahdollisimman tarkkojen tulosten saavuttamiseksi. Kysely on tarkoitettu 18-30 vuotiaalle ja se on toteutettu anonymisti (henkilötiedoista pakollisena keräämme vain iän). Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 5-10 minuuttia.

Kiitos paljon jo etukäteen kyselyyn vastaamisesta!

1. Kuinka tuttua kansallispuisto(i)ssa retkeily on sinulle?

- Ei ollenkaan tuttua (en ole koskaan käynyt)
- Jonkin verran tuttua (olen käynyt 1-4 kertaa)
- Tuttua (olen käynyt 5-10 kertaa)
- Todella tuttua (olen käynyt yli kymmenen kertaa)

2. Missä kansallispuisto(i)ssa olet vierailut?

Alla listattuna 5 puistoa, joissa ollut suurin käyntimäärä vuonna 2020

- Pallas-Yllästunturin kansallispuistossa
- Urho Kekkosen kansallispuistossa
- Nuuksion kansallispuistossa
- Kolon kansallispuistossa
- Oulangan kansallispuistossa
- Jossain muualla, missä?

3. Kuinka pitkiä retkiä olet kansallispuisto(i)ssa tehnyt? (Voit valita useamman.)

- Lyhyitä (0-5 kilometriä)
- Keskimittaisia (6-10 kilometriä)

- Pitkiä (11-20 kilometriä)
- Todella pitkiä (yli 20 kilometriä)

4. Oletko yöpynyt kansallispuisto(i)ssa?

- Kyllä
- En

6. Covid-19 pandemia on vaikuttanut retkeilytottumuksiini kansallispuisto(i)ssa.

7. Kuinka monta kertaa suunnilleen olet retkeillyt kansallispuisto(i)ssa maaliskuusta 2020 alkaen?

- En kertaakaan
- 1-2 kertaa
- 3-5 kertaa
- 6-8 kertaa
- 9 tai enemmän

8. Kuinka vastuullisena itse koet retkeilytottumuksesi kansallispuisto(i)ssa?

- En koe toimintaani vastuullisena
- Koen toimivani osin vastuullisesti
- Koen toimivani vastuullisesti
- Koen kiinnostäväni erityisen paljon huomiota vastuullisuuteen

En osaa sanoa

9. Kuinka tärkeinä koet seuraavan kohdan vastuullisen retkeilyn seurauksina kansallispuistoille ja niiden ympäristöille?

Arvioi asteikolla 1-5. 1 = ei lainkaan tärkeä, 5 = erittäin tärkeä

	1	2	3	4	5
Kansallispuistojen säilyvyys ja niiden suojelun edistäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Ympäristön kuormituksen minimointi	☐	☐	☐	☐	☐
Paikallisuuden vahvistaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Kansallispuistojen tuottaman hyvinvoinnin ja terveyden edistävä vaikutus	☐	☐	☐	☐	☐
Paikallistaloudellinen kasvu ja työpaikkojen luominen kansallispuistojen alueelle	☐	☐	☐	☐	☐

Retkietiketti on Metsähallituksen luoma koonti ohjeistuksia, jonka tarkoituksena on opastaa/muistuttaa kansallispuistoissa liikkuvia retkeilijöitä vastuullisista valinnoista ja toimista. Alla on listattuna välttämisiä toimista, joita kansallispuistoissa tulee eteen. Arvioi jokaiseen kohtaan erikseen liikuttamalla palkkia, kuinka hyvin nämä toteutuvat sinun kohdallasi.

10. Suosin merkittyjä reittejä

11. Leirydyn vain sallituille paikoille

12. Teen tulet vain sallituille paikoille

13. Vien roskat mukamani pois luonnosta

14. Otan huomioon myös muut luonnossa liikkujat (muut retkeilyjät, eläimet)

15. Tiskaan ja peseydyn muutoin, kuin suoraan vesistöön

16. Panostan myös vastuullisempaan tapaan saapua retkeilykohteeseen (suosin lähiretkeilyä sekä julkisia ja päästöttömiä kulkuneuvoja (esim. pyörä), matkustan kauemmas vain harvoin)

17. Valitse ne väittämät, jotka mielestäsi pätevät kansallispuistoissa

Jokamiehenoikeudet pätevät aina sellaisenaan myös kansallispuistoissa

- Kansallispuistoissa saan liikkua jalan, hiihtäen ja pyörällä missä vain
- Lemmikkieläimen päästäminen irti kansallispuistossa on aina kiellettyä
- Saan ajaa moottoriajoneuvolla myös poluilla
- Joissain kansallispuistoissa on rajoituksia, jotka kieltävät liikkumisen kokonaan tietyillä alueilla määrättyä aikana
- Kansallispuistoissa saan kerätä sieniä ja marjoja vapaasti
- Peseytyminen suoraan vesistöön on hyväksyttävää, mikäli käytän biohajoavaa pesuainetta
- Tulenteko kansallispuistoissa edellyttää aina sen, ettei metsä- ja ruohikkopalovaroitus ole voimassa
- Saan leiriytyä kansallispuiston sisällä minne vain, kunhan en aiheuta häiriötä muille
- Kalastus ongella ja pilkillä ovat sallittuja kansallispuistoissa liikkumisrajoitusten puitteissa
- Roskaamiseen ja eläinten häiriköintiin pätevät kansallispuistoissa samat säännöt kuin muuallakin luonnossa
- Saan kaataa puita ja ottaa niitä tai muita luontokappaleita mukaani
- Saan käyttää retkikeitintä missä ja milloin vain
- Kansallispuistoissa saan ratsastaa missä vain, kunhan en vahingoita maastoa
- Melominen mökkirannoissa on kiellettyä
- Ruuantähteet voin huoletta heittää aina käymälään

18. Kuinka hyvin mielestäsi vastuullisesta retkeilystä tiedotetaan ja ohjeistetaan?

- Huonosti
- Melko huonosti
- Melko hyvin
- Hyvin
- En osaa sanoa

19. Mistä kanavista saat ja/tai etsit tietoa retkeilystä kansallispuistoissa?

- Sosiaalinen media (Facebook, Instagram, TikTok yms.)
- Blogit/vlogit
- Retkeilyaiheiset kirjat/lehdet
- Retkeilyaiheiset verkkosivut (esim. Luontoon.fi)
- Alueelliset matkailusivustot (esim. Visit Jyväskylä)
- Kaveri tai tuttava
- Jostain muualta, mistä?

20. Mistä asioista, millä tavoin tai missä kanavassa tahtoisit vastuullisesta retkeilystä tiedotettavan ja ohjeistettavan enemmän?

21. Mitä muita huomioita/kommentteja/kokemuksia sinulla on liittyen vastuulliseen retkeilyyn kansallispuistoissa? Esimerkiksi omakohtaisia kokemuksia vastuullisuuden toteutumisesta/toteutumattomuudesta kansallispuistoissa.

22. Sukupuoli

- Nainen
- Mies
- Muunsukupuolinen
- Joku muu/en halua kertoa

23. Ikä

- 18-21
- 22-25
- 26-30